

**DOKUMENT EUROPEJSKIEGO BANKU
ODBUDOWY I ROZWOJU**

STRATEGIA DLA POLSKI

Zatwierdzona przez Zarząd na posiedzeniu w dniu 17 grudnia 2013 r.

Tłumaczenie oryginalnego (angielskiego) tekstu dokumentu zostało przygotowane przez EBOR wyłącznie dla wygody czytelnika. Podczas gdy EBOR poczynił wszelkie starania, aby zapewnić wysoką jakość tłumaczenia, EBOR nie udziela żadnych gwarancji dokładności polskiej wersji językowej. Wszelkie wnioski wyciągnięte na podstawie polskiego tłumaczenia dokumentu są na własne ryzyko czytającego. W żadnym przypadku EBOR, jego pracownicy lub agenci nie ponoszą odpowiedzialności wobec czytelnika lub innych osób za nieścisłości, błędy, zaniechania, usunięcia lub jakiegokolwiek zmiany treści tłumaczenia, niezależnie od przyczyny, ani za żadne szkody z nich wynikające. W przypadku jakichkolwiek rozbieżności lub sprzeczności pomiędzy angielskim tekstem a wersją przetłumaczoną, wersja angielska ma pierwszeństwo.

SPIS TREŚCI

PODSUMOWANIE I WNIOSKI	3
1. PORTFEL INWESTYCYJNY BANKU	5
1.1. Przegląd dotychczasowej działalności Banku.....	5
1.2. Wdrożenie poprzedniej Strategii.....	6
1.3. Wpływ portfela Banku na transformację	9
2. UWARUNKOWANIA DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ.....	11
2.1. Uwarunkowania polityczne	11
2.2. Otoczenie makroekonomiczne.....	12
2.3. Ogólne otoczenie dotyczące reformy strukturalnej	13
2.4. Otoczenie biznesowe.....	15
2.5. Uwarunkowania społeczne	16
2.6. Uwarunkowania prawne	17
2.7. Efektywność energetyczna i zmiany klimatyczne	18
3. KIERUNKI STRATEGICZNE	19
3.1. Promocja gospodarki niskoemisyjnej	20
3.2. Zwiększenie roli sektora prywatnego w gospodarce	22
3.3. Pomoc w rozwoju zrównoważonego sektora finansowego	24
3.4. Skutki środowiskowe i społeczne implikacje proponowanych działań Banku.....	26
4. DOSTĘP DO FINANSOWANIA	26
4.1. Prywatne źródła kapitału.....	26
4.2. Współpraca z Unią Europejską.....	28
4.3. Finansowanie banków rozwoju (Multilateral Development Banks) oraz współpraca z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi (International Financial Institutions).....	29
Załącznik 1 – OCENA UWARUNKOWAŃ POLITYCZNYCH	31
Załącznik 2 – OCENA WYZWAŃ TRANSFORMACJI GOSPODARKI.....	36
Załącznik 3 – DOSTOSOWANIE PRAWA W KONTEKŚCIE TRANSFORMACJI GOSPODARKI.....	49
Załącznik 4 – POMOC TECHNICZNA	53
Załącznik 5 – WYBRANE WSKAŹNIKI EKONOMICZNE	54
Załącznik 6 – RÓWNOŚĆ PŁCI.....	55

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Polska przyjęła na siebie zobowiązania i stosuje zasady wielopartyjnej demokracji, pluralizmu i gospodarki rynkowej sformułowane w Artykule 1 Umowy o utworzeniu Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Polska jest krajem na zaawansowanym etapie transformacji gospodarczej, który poczynił znaczne postępy w kierunku rozwoju dobrze funkcjonującej gospodarki rynkowej opartej na stabilnym i odpowiedzialnym systemie demokratycznym. Polska jeszcze przed przystąpieniem do UE w 2004 r. przyjęła i wdrożyła podstawy regulacji rynkowych Unii Europejskiej (UE) i od tego czasu w pełni korzysta z integracji z rynkami wewnętrznymi UE poprzez znaczne wpływy kapitałowe oraz rosnącą wymianę handlową z pozostałymi krajami UE.

Polska nie doświadczyła recesji podczas globalnego kryzysu ekonomiczno-finansowego, mimo to jednak perspektywy przyszłego rozwoju oraz wzrostu gospodarczego wydają się obecnie mniej pewne niż bezpośrednio pod koniec okresu kryzysowego. Europejskie rynki finansowe są w dalszym ciągu źródłem ryzyka, czego przykładem jest choćby dezorganizacja struktury właścicielskiej banków (jest to jeden z problemów, w które zaangażował się również Bank). Chociaż program reform strukturalnych jest w trakcie realizacji, konsekwentne jego wdrażanie może okazać się trudne. Polska w dalszym ciągu będzie otrzymywać znaczące środki z funduszy europejskich, które będą napływać w ciągu kolejnego siedmioletniego okresu tj. 2014-2020, jednak poziom ich wykorzystania będzie w dużej mierze zależny od możliwości pozyskania przez sektor publiczny współfinansowania o charakterze pozabudżetowym.

Istotne sektory polskiej gospodarki wymagają dalszej modernizacji, czego przejawem jest między innymi niska efektywność energetyczna oraz udział sektora prywatnego na poziomie poniżej średniej unijnej. Potrzebna jest również dalsza restrukturyzacja i prywatyzacja niektórych segmentów przemysłu i infrastruktury. W tym kontekście Bank może nadal spełniać ważną rolę w wielu sektorach gospodarki, ale jego zaangażowanie powinno być skupione na obszarach mających kluczowe znaczenie dla dalszego procesu transformacji. Bank kontynuuje zaangażowanie w dyskusje dotyczące polityki oraz wspiera kluczowe inicjatywy promujące reformy np. w obszarach rozwoju rynku kapitałowego, prywatyzacji i zrównoważonej polityki energetycznej.

Choć Polska jest jednym z krajów, w których transformacja jest najbardziej zaawansowana, nadal pozostają pewne braki i otwarte problemy. Ponadto kryzys finansowy spowodował opóźnienie graduacji. Polska nadal jest zdecydowana kontynuować proces graduacji, co będzie potwierdzeniem jej udanej ścieżki transformacyjnej w kierunku dobrze funkcjonującej gospodarki rynkowej oraz będzie dobrym przykładem dla innych krajów, w których działa EBOR. Priorytety Banku w Polsce zostaną tak zdefiniowane, by odzwierciedlać zarówno tą ścieżkę transformacji oraz znaczącą rolę Polski w regionie środkowoeuropejskim. Dotyczy to również promowania więzi handlowych i inwestycyjnych z pozostałą częścią regionu. Sukces reform wprowadzonych w Polsce będzie stanowił ważny punkt odniesienia dla innych krajów stojących w obliczu podobnych wyzwań.

Kierunki strategiczne

Z uwagi na to, że Polska jest krajem na zaawansowanym etapie transformacji, działalność Banku w perspektywie kolejnej Strategii będzie skupiona na ograniczonej liczbie priorytetów. Pozwoli to Bankowi na zapewnienie wsparcia w tych obszarach, które nadal cechują istotne wyzwania

związane z transformacją gospodarczą i w których istnieje możliwość dalszego pogłębienia reform w celu poprawy wydajności energetycznej, wzmocnienia konkurencyjności Polski oraz rozszerzenia jej potencjału eksportowego. W okresie nowej Strategii dla Polski Bank będzie skupiał swoje działania na następujących przekrojowych wyzwaniach:

- **Promowanie gospodarki niskoemisyjnej.** Węgiel w dalszym ciągu stanowi ponad 80% podstawowych zasobów energetycznych Polski, a gospodarkę kraju charakteryzuje jeden z najniższych w Unii Europejskiej poziom efektywności energetycznej. Promowanie rozwiązań niskoemisyjnych, efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych (GHG) pozostaje, zatem kluczowym priorytetem strategicznym działania Banku w kolejnych latach. Bank będzie nadal wspierał dywersyfikację zasobów energetycznych i paliwowych (szczególnie o źródła odnawialne) oraz poprawę efektywności energetycznej (zarówno po stronie popytu, jak i po stronie podaży), tym samym przyczyniając się do rozwoju bardziej zrównoważonego rynku energetycznego w kraju.
- **Zwiększenie roli sektora prywatnego w gospodarce.** W Polsce sektor publiczny nadal odgrywa znaczną rolę w gospodarce, w szczególności w sektorze energetycznym, chemicznym, zasobów naturalnych, transportu i usług komunalnych. Przyspieszenie wprowadzania reform strukturalnych jest kluczowe dla skonsolidowania procesu transformacji oraz wsparcia procesów transformacyjnych, których tempo wyraźnie osłabło. Polskie władze uznają potrzebę kontynuacji procesu liberalizacji rynku. Skierowanie Polski w kierunku bardziej stabilnego modelu gospodarki, opartego na inwestycjach prywatnych i wzroście produktywności, będzie również wymagać zwiększonej innowacyjności, dostępu do kapitału podwyższonego ryzyka oraz restrukturyzacji przedsiębiorstw (w kontekście operacyjnym i finansowym), jak również wsparcia polskich przedsiębiorstw w ekspansji regionalnej i inwestycjach transgranicznych.
- **Pomoc w budowie stabilnego sektora finansowego i rynków kapitałowych.** Chociaż system bankowy pozostawał relatywnie odporny w okresie kryzysu, to jednak zawirowania finansowe ujawniły szereg strukturalnych słabości, w szczególności niedopasowanie w strukturze bilansów banków, problemy z udzieleniem wsparcia płynnościowego przez właścicieli oraz potrzebę konsolidacji. Obecnie znaczna awersja do ryzyka po stronie banków oraz pogarszająca się jakość kredytowa prowadzą do sytuacji, w której podstawową barierą rozwoju staje się ograniczenie dostępu do finansowania, szczególnie widoczne wśród małych i średnich przedsiębiorstw oraz w najuboższych regionach. EBOR będzie wspierał rozwój bardziej zrównoważonego sektora finansowego, pomagając bankom zidentyfikować i wyeliminować słabości uwidocznione lub powstałe podczas kryzysu, jak również będzie promować rozwój rynków kapitałowych w walucie krajowej, przyczyniając się tym samym do zmniejszenia zależności sektora finansowego od napływu kapitału z zagranicy.

Realizując powyższe priorytety strategiczne Bank będzie ściśle współpracował z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi (IFI), bankami komercyjnymi oraz innymi udziałowcami, aby zapewnić najlepsze wykorzystanie funduszy EBOR. Bank będzie jednak działał selektywnie, odpowiadając na popyt rynkowy zaangażowaniem w te projekty, w których będzie mógł wykazać zarówno wartość dodaną swojego uczestnictwa, jak i duży ich potencjał w zakresie transformacji.

1. PORTFEL INWESTYCYJNY BANKU

1.1. Przegląd dotychczasowej działalności Banku

Do końca czerwca 2013 r. Bank podpisał łącznie 314 umów dotyczących finansowania projektów, inwestując łącznie 6,217 mln euro (netto). Około 40% inwestycji Banku (w ujęciu wartościowym) przeprowadzono w sektorze przedsiębiorstw, 30% – w sektorze instytucji finansowych, 18% – w sektorze energetycznym, a 13% – w sektorze infrastrukturalnym. 138 projektów, o łącznej kwocie 1,984 mln euro, czyli 32% łącznego wolumenu Banku, stanowią inwestycje kapitałowe. Na sektor prywatny przypadło 83% inwestycji, co odzwierciedla kluczowy priorytet Banku, którym jest rozwój sektora prywatnego..

Na koniec czerwca 2013 r. w skład portfela inwestycji Banku w Polsce wchodziło 118 projektów o łącznej wartości 2,565 mln euro. Portfel ten był dobrze zróżnicowany pod względem sektorowym. Wyjątek stanowił sektor infrastrukturalny, w którym wielkość inwestycji systematycznie spadała w ostatnich latach (w ujęciu procentowym). Zauważalny jest stosunkowo wysoki udział inwestycji kapitałowych w portfelu Banku, na poziomie 38% ogółu portfela, zdecydowanie powyżej średniej dla Banku ogółem.

Tabela 1: Skumulowany wolumen i portfel inwestycji EBOR w Polsce na dzień 30 czerwca 2013 r.

Sektor	Skumulowany wolumen netto (SWN)			Portfel				
	Liczba projektów	Podpisane przez EBOR	% SWN	Liczba projektów	Portfel	% portfela	Aktywa operacyjne	% aktywów operacyjnych
<i>Kwota w mln euro</i>								
Energia	19	1094	18%	12	830	32%	320	18%
Zasoby naturalne	2	319	5%	2	319	12%	0	0%
Energetyka	17	775	12%	10	511	20%	320	18%
Instytucje finansowe	89	1852	30%	28	636	25%	606	34%
Inwestycje kapitałowe w bankach	16	473	8%	4	174	7%	174	10%
Kredyty dla banków	37	842	14%	13	287	11%	287	16%
Ubezpieczenia, usługi finansowe	35	510	8%	10	149	6%	120	7%
Małe i średnie przedsiębiorstwa	2	27	0%	1	25	1%	24	1%
Przedsiębiorstwa	168	2459	40%	61	886	35%	720	40%
Branża rolno-spożywcza	26	314	5%	5	89	3%	74	4%
Fundusze inwestycyjne i private equity	47	536	9%	32	242	9%	129	7%
Telekomunikacja i informatyka	14	528	9%	5	220	9%	220	12%
Produkcja i usługi	53	838	13%	7	220	9%	215	12%
Nieruchomości i turystyka	28	243	4%	12	114	4%	82	5%
Infrastruktura	38	812	13%	17	213	8%	135	8%
Infrastruktura komunalna	32	447	7%	15	179	7%	129	7%
Transport	6	365	6%	2	34	1%	6	0%
ŁĄCZNIE	314	6217	100%	118	2565	100%	1781	100%

Tabela 2: Rozwój portfela w Polsce, 2010–2013

Kwota w mln euro	2010	2011	2012	czerwiec 2013
Skumulowany wolumen netto	4662,1	5444,9	6092,7	6217,1
Liczba inwestycji	280	298	311	314
Bieżące aktywa portfela	1738,3	2276,0	2563,4	2565,2
Liczba inwestycji	113	119	121	118
Aktywa operacyjne	1292,8	1661,3	1830,4	1781,4
% niewykorzystany	25%	27%	28%	30%
Roczny wolumen netto	643,2	891,4	672,3	182,0
Liczba inwestycji	18	21	19	6
Wyплаты i wykorzystania (rocznie, brutto)	431,1	628,2	555,2	120,8
Anulacje (rocznie)	55,2	23,4	83,3	6,1
Udział sektora prywatnego (% portfela)	85%	89%	84%	83%
Udział finansowania bez gwarancji Skarbu Państwa (% portfela)	100%	100%	100%	100%

1.2. Wdrożenie poprzedniej Strategii

Poprzednia Strategia dla Polski, zatwierdzona w lipcu 2010 r., została opracowana w czasie globalnego kryzysu finansowego i recesji gospodarczej w Unii Europejskiej. W tym okresie zawirowania na rynkach finansowych miały znaczny wpływ na polską gospodarkę, ponieważ ograniczenie akcji kredytowej związane z kryzysem zmniejszyło dostęp do rynku dla polskich banków i przedsiębiorstw. Działalność Banku w Polsce w okresie poprzedniej Strategii wspierała transformację pomimo trudnego otoczenia makroekonomicznego. Od czerwca 2010 r. do czerwca 2013 r. Bank podpisał umowy finansowania 46 projektów, których łączna wartość wyniosła ponad 2 mld euro.

W takim otoczeniu poprzednia Strategia obejmowała instrumenty pozwalające reagować na skutki kryzysu i skupiała się na następujących priorytetach:

- **Wspieranie dalszego udzielania kredytów przez banki komercyjne i spółki leasingowe sektorowi przedsiębiorstw**, ze szczególnym uwzględnieniem segmentu małych, średnich i mikro przedsiębiorstw. Bank koncentrował się na poprawieniu struktury bilansowej banków poprzez zapewnienie im długoterminowego kapitału i finansowania, których dostępność na rynku pozostawała mocno ograniczona. Bank starał się również przyczynić do dalszego rozwoju **lokalnych i regionalnych rynków kapitałowych** i zachęcać do kredytowania w walucie krajowej.
- Bank uczestniczył w **prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych**, dla których w warunkach kryzysu ujawniały się nowe potrzeby bądź możliwości. Bank, w sposób selektywny, udostępniał również lokalnym przedsiębiorstwom **instrumenty finansowe o wyższym poziomie ryzyka**, które umożliwiły finansowanie ich inwestycji, ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji przyczyniających się do poprawy efektywności energetycznej, co z kolei przyczyniało się do poprawy konkurencyjności tych przedsiębiorstw i lepszego klimatu biznesowego. Bank wspierał również ekspansję polskich firm w regionie poprzez **inwestycje transgraniczne**.

- Zgodnie ze zidentyfikowanymi obszarami wymagającymi dalszego wspomaganie transformacji w Polsce, Bank promował inwestycje w dalszą dywersyfikację **źródeł energii i paliw**, zwiększając bezpieczeństwo energetyczne kraju oraz inwestycje w zrównoważony rozwój sektora energetycznego, traktując priorytetowo **produkcję energii ze źródeł odnawialnych i efektywność energetyczną**. Bank zajmował się w szczególności stroną popytu na energię, promując **zmniejszenie strat energetycznych i tym samym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych**, co stanowiło istotny wkład w walkę ze zmianami klimatu.
- We współpracy z EBI oraz unijnym Funduszem Strukturalnym i Funduszem Spójności Bank wspierał zaangażowanie sektora prywatnego w świadczenie usług publicznych, w szczególności **poprzez wspieranie prywatyzacji i partnerstwa publiczno-prywatnego w projektach transportowych, infrastruktury komunalnej i ochrony środowiska**, w celu stymulowania rozwoju finansowania opartego na przychodach, minimalizującego zależność od gwarancji państwowych czy samorządowych, a jednocześnie zwiększania dostępności finansowania długoterminowego.

Wspieranie rozwoju akcji kredytowej oraz leasingu dla sektora korporacyjnego. Instytucje finansowe nadal były kluczowym obszarem działalności Banku w okresie obowiązywania ostatniej Strategii, z łącznym zaangażowaniem na poziomie 696 mln euro. Kryzys w strefie euro wpłynął na polski sektor bankowy poprzez obniżenie poziomu dźwigni finansowej, kiedy niektóre z europejskich banków macierzystych postanowiły zbyć swoje polskie aktywa, co ze względu na niekorzystne warunki rynkowe nie zawsze kończyło się sukcesem. Bank wspierał nowego uczestnika polskiego rynku, Santander Bank, w przeprowadzeniu połączenia BZ WBK i Kredyt Banku. Bank wziął także udział w ofercie publicznej Alior Banku, innowacyjnej, szybko rozwijającej się instytucji, kiedy fundusz Carlo Tassara, inwestor strategiczny, został zmuszony przez warunki rynkowe oraz Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) do wprowadzenia banku na Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW). W celu wzmocnienia stabilności sektora bankowego wobec słabnącej pozycji banków macierzystych EBOR dokonał inwestycji kapitałowych, wspierając w ten sposób stabilność sektora bankowego i konsolidację rynku w obliczu zmian, jakie nastąpiły po wycofaniu się z Polski niektórych inwestorów europejskich (np. AIB, KBC), którzy sami znaleźli się w trudnym położeniu na skutek kryzysu.

Dodatkowym ryzykiem systemowym w polskim sektorze bankowym był brak płynności krótko i długookresowej (zarówno w walucie lokalnej, jak i obcej) koniecznej do poprawy struktury bilansów banków, jak również brak finansowania dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP. W odpowiedzi Bank uruchomił siedem średniookresowych linii kredytowych w walucie lokalnej dla wybranych polskich banków i spółek leasingowych w celu wsparcia ich potrzeb w zakresie finansowania walutowego, jednocześnie promując udzielanie kredytów MŚP. Linie kredytowe otrzymały m.in.: Millennium Bank, EFL, SG Equipment Leasing i Masterlease. Ponadto Bank wdrożył długoterminowy program swapów walutowych, zapewniając 2,4 mld CHF (w wartościach nominalnych) z 10-letnią stawką swapową grupie pięciu polskich banków, adresując strukturalne niedopasowanie walutowe w bilansach, wynikające z wieloletniego budowania portfeli kredytów hipotecznych we frankach szwajcarskich i euro. Mniejsze wsparcie właścicielskie oraz brak finansowania na rynku międzybankowym, w połączeniu z utrudnionym dostępem do rynku transakcji swapowych spowodował istotny problem systemowy w polskim sektorze bankowym.

Rozwój lokalnych rynków kapitałowych. W okresie Strategii Bank rozpoczął działania mające na celu wsparcie rozwoju lokalnych rynków kapitałowych oraz nawiązał dialog z różnymi

podmiotami, w tym Narodowym Bankiem Polskim, Komisją Nadzoru Finansowego (KNF), Związkiem Banków Polskich oraz społecznością bankową. Celem było wsparcie dywersyfikacji źródeł finansowania w sektorze gospodarki realnej oraz obniżenie poziomu uzależnienia gospodarki od banków. Dobrze rozwinięty lokalny rynek kapitałowy byłby również ważnym źródłem finansowania dla polskiego sektora bankowego, w szczególności, gdy dostępność średniookresowej płynności pozostaje dla polskich banków ograniczona. Wynik był jednak poniżej oczekiwań – z czterech projektów zatwierdzonych przez Bank w okresie Strategii jedynie jeden został zrealizowany (sekurytyzacja kredytów samochodowych przez GetinNoble Bank). Pozostałe projekty w zakresie rynku kapitałowego nie zostały zrealizowane głównie ze względu na niekorzystne otoczenie rynkowe. Ponadto prace podjęte przez Komisję Nadzoru Finansowego zmierzające do przeprowadzenia reformy polskiego rynku kapitałowego pozwoliły na identyfikację kilku koniecznych zmian (prawnych i strukturalnych), które będą wymagały dalszej pracy. Realizowana reforma funduszy emerytalnych nie pomaga w przeprowadzeniu planowanych zmian, gdyż może wpłynąć negatywnie na funkcjonowanie polskiego rynku kapitałowego. Brak pewności, co do kształtu i sposobu przyszłego funkcjonowania drugiego filaru emerytalnego, kluczowego inwestora na polskim dłużnym rynku kapitałowym oraz na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, wstrzymuje realizację inicjatyw KNF.

Prywatyzacja i restrukturyzacja przedsiębiorstw. Bank kontynuował dialog z polskimi władzami na temat prywatyzacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw, w szczególności tych z branży chemicznej i przemysłu ciężkiego. Ponieważ większość planowanych prywatyzacji została opóźniona, Bank wziął udział jedynie w trzech transakcjach prywatyzacyjnych: Polkomtel – prywatyzacja operatora telefonii komórkowej, Gamrat – producent chemikaliów oraz częściowa prywatyzacja koncernu chemicznego Grupy Azoty. Bank wspierał również realizowaną restrukturyzację i refinansowanie sektora stalowego i chemicznego, współpracując z obecnymi i nowymi klientami. Bank przyjął całościowe, zintegrowane podejście do sektora private equity i rozpoczął rozmowy skupione wokół identyfikacji lokalnych inwestorów instytucjonalnych oraz uczestników lokalnego rynku kapitałowego, jako potencjalnych inwestorów w fundusze private equity. Dalszy dialog może jednak utrudnić realizowana reforma programu emerytalnego w Polsce. W okresie Strategii podpisano umowy na inwestycje w dwa regionalne fundusze private equity (Enterprise Investors Fund VII oraz Avalon MBO Fund II) oraz w fundusze specjalistyczne, takie jak Meridiam Infrastructure Fund lub Hines Property Fund.

Inwestycje transgraniczne. W celu wsparcia transgranicznych inwestycji polskich przedsiębiorstw w regionie, EBOR podpisał sześć projektów finansowania dla polskich przedsiębiorstw działających w Rosji, na Ukrainie i na Bałkanach Zachodnich, w szczególności w sektorze przedsiębiorstw (ICA). Projekty te przyczyniły się do transferu doświadczenia, eksportu najlepszych praktyk branżowych, ustanowienia standardów nadzoru właścicielskiego i ładu korporacyjnego, jednocześnie zwiększając konkurencyjność polskich przedsiębiorstw. Niedawne transgraniczne projekty Banku podjęte wspólnie z firmami Rovese i Barlinek pomogły obu polskim grupom w zwiększeniu produkcji ceramiki oraz peletu drewnianego na Ukrainie i w Rosji, czyli na rynkach docelowych, oraz w transferze doświadczenia menedżerskiego i wiedzy technologicznej do obu tych krajów. W przypadku Asseco SEE Bank wsparł innowacyjną polską firmę z branży IT w rozszerzeniu jej usług w sektorze bankowości na rynkach bałkańskich. Współpraca ta wsparła z jednej strony ekspansję regionalną dobrze zarządzanych i dynamicznych polskich przedsiębiorstw, a z drugiej strony przyczyniła się do większego napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (FDI) do innych krajów, w których działa EBOR

Zrównoważona energia i efektywność energetyczna. Zrównoważona gospodarka energetyczna pozostawała kluczowym priorytetem dla Banku w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem wydajności energetycznej i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Bank zrealizował dziewięć transakcji o łącznej wartości 697 mln euro prowadzących do ograniczenia emisji CO₂ o ok. 2,8 mln ton na rok, w tym trzy projekty w sektorze zasobów odnawialnych oraz projekt elektrowni gazowej (CCGT Stalowa Wola). Wsparcie Banku oraz dialog w tym obszarze były kluczowe w świetle niepewności regulacyjnej (głównie w odniesieniu do energii odnawialnej) oraz ostrożnego podejścia banków komercyjnych do finansowania takich projektów. Bank zaangażował się również w prace prowadzące do poprawy polskiego bilansu energetycznego, wspierając rozwój terminalu LNG w Polsce (pierwszego w regionie). Kolejny ważny projekt w sektorze energetycznym pomógł podjąć temat tzw. „wąskich gardeł” w dystrybucji energii, promując rozwiązanie typu *smart grid* (inteligentnych sieci) oraz znaczną redukcję emisji CO₂ (projekt *smart grid* Energa). Bank współpracował intensywnie z bankami komercyjnymi oraz EBI w sektorze energetycznym, przy czym wkład dodatkowy Banku wynikał ze strukturyzacji projektów, zdolności do absorpcji pewnych rodzajów ryzyka oraz dłuższego okresu kredytowania.

W okresie Strategii Bank uruchomił również linię kredytową dla polskich instytucji pośrednictwa finansowego, przeznaczoną dla finansowania projektów poprawy efektywności energetycznej realizowanych przez MŚP i mikroprzedsiębiorstwa („PolSEFF”). Linia ta odniosła sukces, a Bank podpisał umowy o współpracy z trzema bankami i trzema firmami leasingowymi, o łącznej wartości 180 mln euro. Dotychczas podpisano ponad 1000 umów kredytowych z MŚP, co przyniosło roczne oszczędności energetyczne na poziomie 202,900 MWh. Wzbudziło to duże zainteresowanie polskich władz, które wyraziły chęć współpracy z EBOR w implementacji drugiego, podobnego programu.

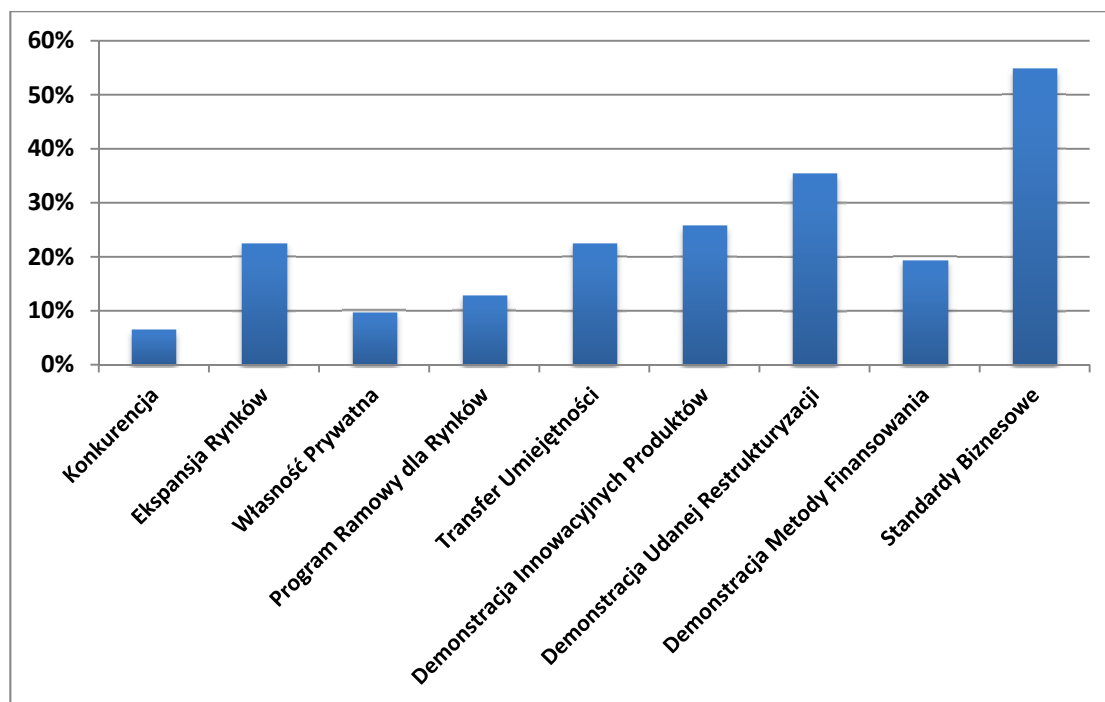
Prywatyzacje i partnerstwo publiczno-prywatne w sektorze transportu oraz infrastruktury komunalnej i środowiskowej. W okresie realizacji poprzedniej Strategii dostępność długoterminowego finansowania projektów w sektorze infrastrukturalnym pozostawała ograniczona. Dwa warszawskie projekty dotyczące transportu miejskiego dały możliwość pozyskania długoterminowego finansowania w sektorze municypalnym w oparciu o umowy o świadczeniu usług publicznych o najlepszym standardzie. Jednocześnie Bank rozwijał metodologię określania redukcji emisji w ramach inwestycji w sektorze transportu w celu jej monetyzacji. Bank z powodzeniem sfinansował również swój pierwszy projekt PPP (parking we Wrocławiu). Rozmiar finansowania Banku w sektorze infrastruktury był jednak niższy od oczekiwań (jedynie 75 mln euro) z uwagi na małą liczbę prywatyzacji aktywów komunalnych i transportowych oraz brak możliwości realizacji projektów PPP (również w kluczowych obszarach, takich jak autostrady). Sytuacja ta może ulec zmianie wobec postępującej konsolidacji fiskalnej oraz braku możliwości dalszego współfinansowania Funduszy Strukturalnych i Spójności UE z budżetów lokalnych i centralnych. Dotychczasowy postęp jest niewielki, zaś brak długoterminowego finansowania bankowego połączony z brakiem zaangażowania sektora prywatnego w zarządzanie infrastrukturą publiczną nadal pozostaje problemem.

1.3. Wpływ portfela Banku na transformację

W okresie realizacji poprzedniej Strategii Bank zatwierdził 40 projektów związanych z transformacją w Polsce. Spośród tych nowych projektów 90% miało „dobrą” lub „doskonałą” ocenę potencjału wpływu na transformację – wartość ta przekraczała ustalony cel Banku, który określono na 80%. W okresie realizacji Strategii trzy projekty otrzymały „doskonałą” ocenę

potencjału wpływu na transformację (Hines Property Fund, restrukturyzacja zakładów chemicznych Ciech oraz fundusz Meridium Infrastructure). Spośród 40 projektów zatwierdzonych w okresie realizacji Strategii jedynie cztery – z różnych sektorów – oceniono, jako „satisfakcjonujące”. W okresie realizacji Strategii Bank działał bardzo selektywnie, mając na względzie priorytety strategiczne oraz potrzebę wsparcia projektów o szczególnie wysokim potencjale wpływu na transformację, w których Bank odgrywa dodatkową rolę.

Rys. 1. Cele w zakresie transformacji w Polsce (udział projektów), grudzień 2010–czerwiec 2013

Bank regularnie monitoruje wszystkie projekty pod kątem osiąganego wpływu na transformację. Skuteczność portfela polskich projektów w zakresie transformacji jest dobra. Spośród 50 operacji realizowanych w bieżącym portfelu pod koniec czerwca 2013 r. 19 projektów osiągnęło znaczny stopień przewidywanego wpływu na transformację. Składa się na to skuteczna realizacja celów związanych z transformacją w siedmiu projektach infrastrukturalnych, począwszy od wdrożenia programów środowiskowych aż po osiągnięcie wyższych poziomów komercjalizacji w transporcie miejskim. Siedem operacji w sektorze finansowym odniosło pełny sukces, przyczyniając się do poszerzenia oferty produktów finansowych w obszarach wcześniej pomijanych, w szczególności w finansowaniu mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz dostępności finansowania w formie leasingu. Dwadzieścia osiem operacji w bieżącym portfelu jest obecnie poddawanych ocenie pod kątem osiągnięcia przewidywanych celów transformacji, głównie w sektorze przedsiębiorstw i finansów.

Trzy projekty nie przyniosły oczekiwanego wpływu w zakresie transformacji. Funduszowi kapitałowemu wspieranemu przez Bank nie udało się zapewnić finansowania początkującym przedsiębiorstwom, nie odniósł on także sukcesu w po prywatyzacyjnej restrukturyzacji przedsiębiorstw w Polsce, wbrew pierwotnym założeniom. Inny projekt, działający na terenie kraju, fundusz nieruchomościowy, również nie zrealizował oczekiwanej liczby projektów i nie osiągnął sukcesu w pozyskaniu nowych inwestorów instytucjonalnych w Polsce. Ponadto, w ramach projektu prowadzonego w sektorze produkcji i usług, nie zrealizowano przewidywanych

celów transformacyjnych z uwagi na negatywny wpływ kryzysu finansowego i wynikającej z niego zmiany w strategii klientów.

Oczekiwany wpływ transformacyjny bieżącego polskiego portfela, wyrażony liczbowo, jako średnia wielkość wskaźnika dla portfela (niższa wartość wskaźnika reprezentuje wyższy - po uwzględnieniu ryzyka - wpływ na transformację) i odniesiony do wewnętrznych rankingów, wynosił 3,88 na koniec czerwca 2013 r., co było wynikiem lepszym niż cel instytucjonalny określony na poziomie 4,35 oraz wynik całego portfela Banku (4,06). W okresie realizacji Strategii w Polsce ukończono 12 projektów (tj. zostały one całkowicie spłacone). Wszystkie te projekty w dużym stopniu osiągnęły oczekiwany potencjał wpływu na transformację. Obejmuje to m.in. skuteczne wspieranie rozwoju finansowania dla producentów rolnych w całym kraju, wspieranie kredytowania dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozwój projektów dotyczących wykorzystania energii odnawialnej.

Należy zaznaczyć, że średnia wielkość projektów realizowanych w Polsce (ok. 30 mln euro w okresie Strategii) jest relatywnie większa w porównaniu z operacjami Banku ogółem. Biorąc pod uwagę wielkość polskiej gospodarki (największa w Europie Środkowej i Wschodniej), projekty takie są proporcjonalne do rozmiaru sektora przedsiębiorstw i sektora bankowego. Bank stara się uzyskać wystarczającą skalę operacji, aby osiągnąć zakładany wpływ oraz oczekiwane rezultaty transformacyjne, jednocześnie minimalizując wielkość własnego finansowania poprzez lewarowanie oraz mobilizację innych źródeł finansowych. Oczekuje się, że większe rozmiary transakcji (relatywnie względem innych transakcji EBOR) pozostaną niezmiennie w okresie kolejnej Strategii.

2. UWARUNKOWANIA DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ

2.1. Uwarunkowania polityczne

Obecny rząd został utworzony w drodze przyspieszonych wyborów w 2007 r. oraz ponownych wyborów przeprowadzonych w październiku 2011 r. Jest to stabilna, centrowa koalicja dwóch partii: większej, bardziej liberalnej Platformy Obywatelskiej (PO) z premierem Donaldem Tuskiem na czele oraz mniejszej, centrolewicowej partii chłopskiej Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL).

W październiku 2011 r. koalicja była pierwszym, wybranym ponownie rządem w okresie pokomunistycznym. Obie partie były w stanie przeprowadzić reformę rządu, niewielką większością 235 głosów na 460 zasiadających w Parlamencie posłów. Rząd jest wspierany na zasadzie sytuacyjnej przez nową partię parlamentarną, lewicowo-liberalny Ruch Palikota (przemianowany w październiku 2013 r. na Twój Ruch), który podziela wiele z priorytetów politycznych PO.

Napięcie między partnerami koalicyjnymi wzrosło po wyborach parlamentarnych w 2011 r., kiedy to PSL i PO nie osiągnęły porozumienia, co do kilku frontów politycznych: próby objęcia rolników ogólnym systemem opodatkowania, ograniczenia kompetencji władz lokalnych w zakresie wydatków oraz planów rządu dotyczących podniesienia wieku emerytalnego. Lider PSL i wicepremier, Waldemar Pawlak, który miał dobre relacje robocze z premierem Donaldem Tuskiem, odszedł z rządu na początku 2013 r. Zastąpił go przedstawiciel tej samej partii, Janusz Piechociński.

Na skutek zmian w składzie rządu, które nastąpiły w lutym 2013 r., minister finansów, Jacek Rostowski, otrzymał funkcję wicepremiera, co było odzwierciedleniem zdecydowanych wysiłków premiera Tuska zmierzających do ożywienia słabnącego wzrostu gospodarczego kraju i przyspieszenia programu reform strukturalnych. Rosnące jednak ogólnie niezadowolenie z długoterminowych programów oszczędnościowych rządu oraz z braku spójnego programu reform, doprowadziło do masowych protestów ulicznych we wrześniu 2013 r..

Protestujący domagali się ustąpienia premiera Tuska oraz rezygnacji z kilku planowanych reform strukturalnych, takich jak podniesienie wieku emerytalnego. Po opuszczeniu partii przez kilku posłów przewaga koalicji rządzącej zmalała do jednego głosu, co zwiększyło ryzyko konieczności porzucenia przez rządzącą koalicję niezbędnych, lecz politycznie niepopularnych reform strukturalnych.

Następnie, w listopadzie 2013 r., Premier Donald Tusk przeprowadził szeroką rekonstrukcję rządu, odwołując sześciu ministrów, w tym pierwszego wicepremiera i ministra finansów Jacka Rostowskiego. W wyniku rekonstrukcji nastąpiły także zmiany na stanowiskach ministra administracji, ministra środowiska, ministra nauki i szkolnictwa wyższego oraz ministra sportu.

Szczegółowa ocena kontekstu politycznego została przedstawiona w Załączniku 1.

2.2. Otoczenie makroekonomiczne

Od połowy 2012 r. wzrost gospodarczy znacznie spowolnił. W latach 2010–11 Polska zanotowała roczny średni wzrost na poziomie 4%, czyli jeden z najwyższych w UE. Dobra kondycja gospodarki była w dużej mierze skutkiem czynników tymczasowych, takich jak inwestycje publiczne wspierane z funduszy UE, oraz rozluźnienia polityki budżetowej w korzystnym okresie tuż przed kryzysem. Oczekuje się, że wzrost gospodarczy zmniejszy się w 2013 r. i wyniesie nieco ponad 1%.

Od połowy 2012 r. ograniczenia inwestycji publicznych stawały się coraz silniejsze, a w ciągu roku akumulacja kapitału zmalała. Statystyki w pierwszym kwartale 2013 r. wskazywały na drastyczne zmniejszenie popytu krajowego, a łączne tempo wzrostu skurczyło się do niskiego poziomu 0,5% w skali roku. Bezrobocie zaczęło ponownie rosnąć i stale utrzymuje się na poziomie powyżej 10%, zwiększając efekty długotrwałych problemów strukturalnych, takich jak niski stopień wykorzystania siły roboczej oraz długotrwałe bezrobocie.

Po recesji w UE w 2009 r. dostosowanie fiskalne zostało początkowo opóźnione, nawet pomimo prężności wzrostu utrzymującej się przez kolejne dwa lata. Pod koniec 2011 r. rząd przyjął ambitny program oszczędności. Pierwotny pakiet obejmował długo odwołane reformy wydatków socjalnych, w tym stopniowe zwiększanie wieku emerytalnego do 67 roku życia. Według prognoz Komisji Europejskiej deficyt budżetowy na poziomie 3,9% osiągnięty w ubiegłym roku powinien zgodnie z oczekiwaniami pozostać w tym roku na niezmiennym poziomie. Polska objęta jest, zatem, nadal europejską procedurą nadmiernego deficytu, zgodnie, z którą będzie musiała skorygować swój deficyt do 2014 r.

We wrześniu 2013 r. premier Donald Tusk ogłosił szeroko zakrojone zmiany w polskich funduszach emerytalnych, które mają wejść w życie w połowie 2014 r. Zmiany te – jeszcze niezatwierdzone przez parlament – przewidują przesunięcie ponad połowy aktywów zarządzanych przez fundusze prywatne (kwota mniej więcej równa łącznym posiadanym przez fundusze obligacjom państwowym na koniec 2012 r.) do państwowego systemu emerytalnego

(ZUS); prawdopodobnie ich wynikiem będzie skierowanie znacznej części składek do ZUS (całościowe przeniesienie do ZUS będzie opcją domyślną, o ile członkowie nie zdecydują o pozostaniu w funduszach). Pozwoli to na zmniejszenie długu publicznego o ok. 8% PKB i może znacznie obniżyć deficyt budżetowy, chociaż budżet zostanie dodatkowo obciążony przyszłymi zobowiązaniami emerytalnymi.

Szybkie liberalizowanie polityki monetarnej przez bank centralny trwające od listopada 2012 r. jest obecnie jedynym bezpośrednim bodźcem dla gospodarki; zgodnie z cyklem kredytowym zasady udzielania kredytów również są coraz mniej restrykcyjne.

Biorąc pod uwagę prawdopodobne ograniczenia budżetowe w zakresie inwestycji publicznych, w październiku 2012 r. rząd ogłosił program inwestycyjny oparty na dwóch filarach. „Polskie Inwestycje Rozwojowe” to pozabudżetowa spółka o specjalnym przeznaczeniu inwestycyjnym, która zostanie dokapitalizowana akcjami spółek Skarbu Państwa kwotą ok. 10 mld zł (2,5 mld euro). Tą samą kwotą zostanie dokapitalizowany Bank Gospodarstwa Krajowego. Oba podmioty będą współfinansować projekty w obszarze infrastruktury i energetyki, razem z kredytodawcami prywatnymi i europejskimi instytucjami finansowymi.

Oczekuje się, że ożywienie koniunktury nastąpi pod koniec 2013 r. Trendy w produkcji przemysłowej i konsumpcji w pierwszej połowie 2013 r. oraz aktualne wskaźniki ufności konsumenckiej sugerują dalsze, poważne osłabienie konsumpcji i inwestycji prywatnych. Przyniesie to prawdopodobnie niewielki wzrost PKB powyżej 1% w 2013 r. oraz dalszy wzrost bezrobocia. W 2014 r. wzrost prawdopodobnie pozostanie na niskim poziomie, ok. 2%, w związku z ograniczonymi wydatkami publicznymi oraz brakiem ożywienia inwestycji publicznych. Rozluźnienie polityki monetarnej lub finansowej raczej nie zapewni dalszego bodźca.

W średnim okresie trend wzrostu w Polsce będzie uzależniony od dalszych reform strukturalnych, w szczególności od restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw, jak i od większej roli sektora prywatnego w akumulacji kapitału. Zyski z konwergencji gospodarczej w pierwszej fazie transformacji są prawie wyczerpane. Osiągnięcie dalszego przyrostu wydajności poprzez innowacje i udoskonalenie technologii oraz umiejętności w zakresie produkcji będzie wymagało znacznego wysiłku włożonego w reformy strukturalne. Jeżeli czynniki te okażą się pomocne, poziom wzrostu w Polsce mógłby powrócić do wcześniejszych trendów, tj. ok. 3%, pod koniec okresu realizacji Strategii.

Badania empiryczne przeprowadzone w szerokiej grupie krajów w fazie transformacji podkreślają jednak występowanie sprzężeń zwrotnych, od niskiego wzrostu gospodarczego do stagnacji, i być może zmiany tendencji w reformach strukturalnych. W tym kontekście obecny słaby wzrost oraz powszechny opór wobec wprowadzonych już reform mogą zaszkodzić wysiłkom zmierzającym do wprowadzenia dalszych reform. Polska mogłaby, zatem znaleźć się w pułapce stanu równowagi gospodarczej, charakteryzującej się niskim wzrostem i słabo zreformowanymi instytucjami..

W Załączniku 6 przedstawiono Wybrane wskaźniki ekonomiczne.

2.3. Ogólne otoczenie dotyczące reformy strukturalnej

Polska jest krajem zaawansowanej transformacji, który poczynił znaczne kroki w kierunku reform w okresie ostatnich dwudziestu lat. Zaangażowanie państwa w gospodarkę pozostaje

jednak na wysokim poziomie, w szczególności w sektorach energetyki i zasobów naturalnych. Polska gospodarka jest wysokoemisyjna, a sektor finansowy nie jest dostosowany do potrzeb długoterminowych inwestycji w kraju.

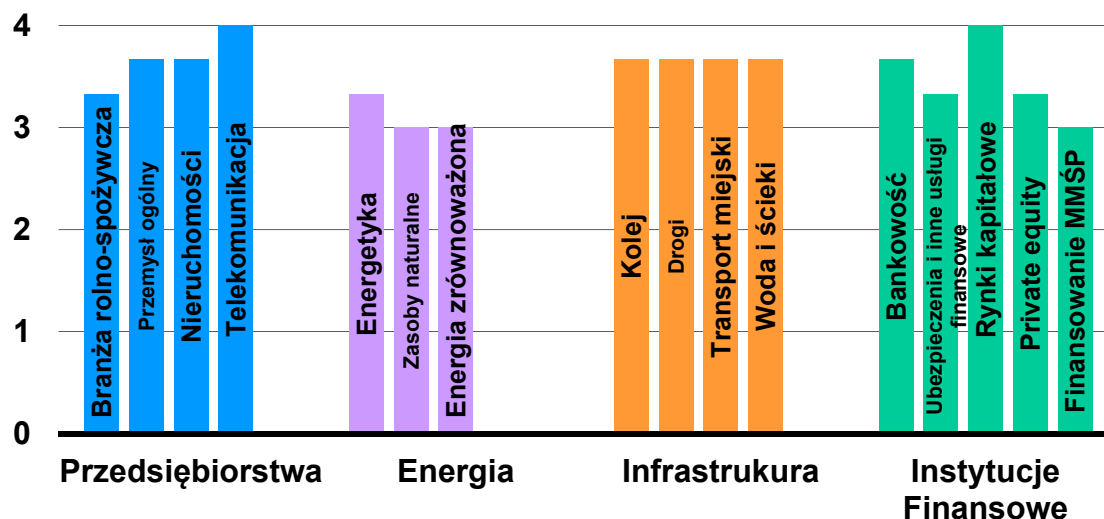
Zaangażowanie państwa w wielu sektorach pozostaje wyzwaniem dla transformacji. Obecny rząd koalicyjny PO i PSL wznowił proces prywatyzacji, dodatkowo usprawniając procedury i zapewniając jej większą przejrzystość. Dwuletni program prywatyzacji (2012–2013 r.) ma duże szanse, aby osiągnąć cele przychodowe, choć ważne cele prywatyzacyjne w sektorach górniczym, chemicznym oraz energetycznym pozostają w tyle. Udział Skarbu Państwa w PKO BP, największym banku w kraju, został obniżony w lipcu 2012 r. do poziomu poniżej absolutnej większości; rząd zachował jednak efektywną kontrolę nad bankiem.

Decyzja rządu o stymulowaniu konkurencji i liberalizacji w sektorze energetycznym okazała się niekonsekwentna. Restrukturyzacja i prywatyzacja przedsiębiorstw energetycznych nadal pozostaje ważnym celem, a Skarb Państwa dąży do przeprowadzenia pierwszej oferty publicznej jednej z firm, Energi, na Giełdzie Papierów Wartościowych do końca roku. Sektor ten będzie wymagał znacznych inwestycji w kolejnych latach, również w związku z realizacją celów UE dotyczących zmian klimatycznych. Transgraniczna infrastruktura energetyczna w dalszym ciągu jest niedostatecznie rozwinięta. W sektorze zasobów naturalnych, zrównoważonej energii i energetyki struktury rynkowe oceniane są, jako wykazujące „średnie” luki transformacyjne. Sektor infrastruktury rozwinął się w związku z szybką absorpcją funduszy strukturalnych UE, chociaż z uwagi na wyczerpywanie się tych funduszy w ramach bieżącej perspektywy finansowej UE i ograniczenia w zdolności współfinansowania ze strony władz municypalnych działalność uległa drastycznemu spowolnieniu. Potrzebne jest większe zaangażowanie sektora prywatnego oraz pełny dostęp do przydziałów budżetowych na poziomie centralnym i regionalnym. Wprowadzono nowe prawo dotyczące partnerstwa publiczno-prywatnego, choć operacje prywatne oraz finansowanie infrastruktury nadal utrzymują się na minimalnym poziomie.

Dalszy rozwój instrumentów rynku kapitałowego mógłby pomóc w rozwiązaniu problemu brak funduszy, w tym funduszy przeznaczonych na inwestycje infrastrukturalne. Konieczne są kolejne środki umożliwiające udostępnienie bankom dalszych, długoterminowych instrumentów finansowych w walucie lokalnej. W związku z tym wydanie w maju 2013 r. przez instytucję nadzoru finansowego zestawu raportów dotyczących instrumentów rynku kapitałowego jest istotnym krokiem w kierunku ożywienia procesu regulacji. Szeroko zakrojone reformy funduszy emerytalnych ogłoszono we wrześniu 2013 r. Z uwagi na to, że ich aktywa były kluczowym źródłem lokalnych inwestycji instytucjonalnych, stanowiąc ponad 17% PKB, reforma tych funduszy pociągnie za sobą znaczne zmiany na drodze rozwoju rynku kapitałowego. Sektor bankowy, chociaż dobrze rozwinięty, nie jest dostosowany do rosnących potrzeb Polski dotyczących kapitału długoterminowego.

Rysunek 2 przedstawia ocenę EBOR sektorowych luk transformacyjnych, z których największe występują w sektorze energetycznym, jak i w niektórych podsektorach instytucji finansowych, takich jak finansowanie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MMSP). Należy jednak podkreślić, że te wskaźniki transformacji sektorowej nie odzwierciedlają przekrojowych wyzwań transformacyjnych w Polsce w obszarach takich jak ograniczenie roli państwa w gospodarce, prywatyzacja na dużą skalę, ład korporacyjny i restrukturyzacja przedsiębiorstw, gdzie wymagany jest dalszy postęp tak, aby Polska mogła osiągnąć status dobrze funkcjonującej gospodarki rynkowej.

Rys. 2. Wskaźniki transformacyjne EBOR dla Polski

Źródło: 2013, „Ocena wyzwań transformacyjnych przeprowadzona przez Biuro Głównego Ekonomisty EBOR” („OCE Assessment of Transition Challenges”)

Szczegółowa ocena pozostałych wyzwań w zakresie transformacji sektorowej została przedstawiona w Załączniku 2.

2.4. Otoczenie biznesowe

Otoczenie biznesowe w Polsce jest ogólnie oceniane, jako sprzyjające. Jednakże pomimo zanotowanej w ostatnim czasie poprawy, jest ono w dalszym ciągu gorzej postrzegane niż w przypadku pozostałych krajów regionu Europy Środkowej i państw bałtyckich. W Opublikowany w 2013 r. przez Bank Światowy ranking „Doing Business” wskazuje, iż Polska dokonała największej poprawy jednak jej pozycja w rankingu pozostaje nadal daleka. Gospodarka awansowała o 19 pozycji na miejsce 55, częściowo w związku z reformami, które znacząco ułatwiają zarejestrowanie nieruchomości, realizację umów i rozstrzyganie spraw w postępowaniach upadłościowych. Szczególnie problematycznymi obszarami pozostaje płacenie podatków, dostęp do energii elektrycznej oraz formalności związane z otrzymaniem pozwolenia na budowę (obejmujące aż 29 odrębnych procedur i trwające 301 dni). Z drugiej strony korzystnie oceniona została dostępność kredytów.

W 2011 r. rząd przyjął program zakładający reformę strukturalną oraz ograniczanie biurokracji, obejmujący np. deregulację dostępu do zawodów. W październiku 2012 r. parlament zatwierdził regulację, która odnosiła się do licznych problemów, z którymi borykają się małe i średnie przedsiębiorstwa, umożliwiając zwłaszcza stosowanie rachunkowości kasowej przy płatnościach podatku VAT; w styczniu 2013 r. parlament zatwierdził „Program lepszego stanowienia prawa”, którego celem jest usprawnienie regulacji prawnych obowiązujących w Polsce oraz poprawa jakości i stabilności środowiska funkcjonowania przedsiębiorstw.

Potrzeba stworzenia bardziej konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki jest tematem dominującym w nowych strategicznych ramach legislacyjnych przyjętych przez rząd. W styczniu 2013 r. Rada Ministrów przyjęła „Strategię innowacyjności i efektywności gospodarki: Dynamiczna Polska 2020”. Głównym celem Strategii jest stworzenie konkurencyjnej, innowacyjnej i efektywnej gospodarki opartej na wiedzy i współpracy. Strategia będzie wdrażana poprzez różne programy wykonawcze, z których najważniejszym jest Program Rozwoju Przedsiębiorstw, odnoszący się do problemów, z jakimi borykają się przedsiębiorcy i spółki.

Polska znalazła się na 41 miejscu w ostatnim Indeksie Percepcji Korupcji (Corruption Perceptions Index), opublikowanym przez Transparency International w 2012 r., poniżej średniej OECD, a także na 17 pozycji wśród krajów UE. Zgodnie z tym raportem poważnym problemem w dalszym ciągu pozostaje szara strefa.

Ostatnie badanie Business Environment and Enterprise Survey (BEEPS), przeprowadzone od sierpnia 2008 r. do marca 2009 r. przez EBOR/Bank Światowy, które objęło 455 polskich firm, wykazało, że główną przeszkodą w prowadzeniu działalności gospodarczej są wysokie stawki podatkowe. 58,5% firm uważa stawki podatkowe za zbyt wysokie, podczas gdy w ogólnej grupie krajów, których gospodarki znajdują się w okresie transformacji, pogląd ten podziela tylko 40% firm. Drugim najważniejszym problemem jest niedopasowanie kwalifikacji pracowników, na co wskazało 36,5% firm w Polsce, podczas gdy we wszystkich krajach, w których funkcjonuje EBOR, odsetek ten wynosi 29%.

2.5. Uwarunkowania społeczne

Od początku transformacji Polska osiągnęła znaczący postęp w zakresie standardów życia. Od 1990 r. zwiększa się Wskaźnik Rozwoju Społecznego (miara ogólnego dobrobytu, UNDP Human Development Index), a w 2012 r. polska gospodarka znalazła się na 39 miejscu na świecie. Jednakże w porównaniu z innymi krajami regionu Europy Środkowej i państw bałtyckich, gorzej od Polski wypadają jedynie Litwa, Łotwa i Chorwacja. Zgodnie z danymi Eurostatu w 2011 r. 17,7% populacji było zagrożone ubóstwem, czyli nieznacznie więcej niż wynosi średni poziom UE. Zgodnie z powszechnie stosowanymi danymi statystycznymi dotyczącymi nierówności Polska zajmuje stosunkowo niską pozycję. Współczynnik Giniego jest zgodny ze średnią UE oraz jest znacznie bardziej zrównoważony niż w przypadku państw bałtyckich.

Stopa bezrobocia w Polsce rośnie nieprzerwanie z poziomu 6,8% w roku 2008 do 10,6% w czerwcu 2013 r., zgodnie z definicją Eurostatu (oraz do 13,2% zgodnie z definicją krajową). Czynnikiem wpływającym na wzrost stopy bezrobocia jest bezrobocie wśród osób młodych, które w tym okresie uległo niemalże podwojeniu i osiągnęło 28%, tj. drugi najwyższy poziom w regionie Europy Środkowej i państw bałtyckich.

Polsce daleko jest również do osiągnięcia ustalonego dla całej UE celu dotyczącego aktywności zawodowej – obecnie stopa zatrudnienia w Polsce wynosi ok. 59,7%, co daje Polsce 9, najniższą pozycję w UE, i jest bardzo odległa od wynoszącej 75% wartości docelowej przyjętej dla UE. Wynika to z ciągle istniejących czynników zniechęcających związanych z systemem ubezpieczeń społecznych, w szczególności z atrakcyjnymi świadczeniami z tytułu wcześniejszych emerytur, dostępnymi dla niektórych grup pracowniczych.

Sprawozdanie na temat starzenia się społeczeństwa przygotowane przez Komisję Europejską w 2012 r. sugeruje, że w ciągu kolejnych pięćdziesięciu lat należy oczekiwać zmniejszenia się liczby ludności w Polsce o 14,6%, przy jednoczesnym spadku liczby osób pracujących o prawie 36%. W wyniku tych tendencji oczekuje się, że w latach 2010–2060 współczynnik zależności (liczba ludności w wieku 65 lat i więcej w stosunku do liczby osób pracujących w wieku 15–64 lat) wzrośnie z 21% do 71% co będzie poważnym problemem dla państwowego systemu emerytalnego. Wskaźnik płodności wynosi jedynie 1,29 urodzeń na jedną kobietę, co jest trzecim najniższym wynikiem w UE, chociaż ostatnie inicjatywy, takie jak wyższe świadczenia macierzyńskie lub inne, skierowane do kobiet, czynniki motywujące (zachęcające) je do powrotu na rynek pracy, mają na celu przeciwdziałanie temu trendowi.

Łączne wydatki na ochronę zdrowia wyniosły w 2011 r. ok. 6,9% PKB (jeden z najniższych wskaźników wśród gospodarek regionu Europy Środkowej i państw bałtyckich), z czego na publiczne wydatki na ochronę zdrowia przypadało ok. 4,8%. Starzenie się społeczeństwa oraz presje kosztowe będą w dalszym niekorzystnie wpływać na wydatki na cele zdrowotne oraz opiekę nad osobami starszymi na przestrzeni kolejnych 50 lat, o ile nie zostaną podjęte środki mające na celu ograniczanie kosztów.

Wydatki na edukację wynoszą obecnie 5,17% PKB, co jest poziomem nieznacznie niższym niż średni poziom UE. W 2009 r. w prowadzonym przez OECD Programie międzynarodowej oceny umiejętności uczniów (Programme for International Student Assessment, PISA) Polska zajęła 15 miejsce z 66, z wyższym niż średnia OECD wynikiem z zakresu czytania i nauk, ale ze średnim wynikiem z zakresu matematyki.

2.6. Uwarunkowania prawne

Polska w dalszym ciągu notuje stosunkowo duże osiągnięcia w zakresie rozwoju systemu prawnego porównywalnego ze standardami międzynarodowymi. Ukończono dostosowywanie prawa polskiego do prawa UE w wielu obszarach, w tym w zakresie przepływu kapitału, prawa spółek, prawa dotyczącego konkurencji, swobody przepływu towarów i swobody przepływu pracowników, przy czym ciągle jeszcze trwa określanie orzecznictwa dotyczącego tych zmian prawnych, w związku, z czym w dalszym ciągu istnieje możliwość rozwoju. Do istotnych postępów osiągniętych w ostatnim czasie należą reformy prawa koncesyjnego oraz powiązanego z nim prawa szczegółowego regulującego kwestie partnerstwa publiczno-prywatnego. Wdrożone zostały również odpowiednie ramy prawne i instytucjonalne w zakresie zrównoważonej energii, a dodatkowo w 2013 r. weszły w życie reformy mające na celu promowanie efektywności energetycznej.

Ustawodawstwo komercyjne jest postrzegane, jako stosunkowo zaawansowane i przejrzyste, jak na kraj, który ciągle jeszcze znajduje się na etapie transformacji, jednakże istnieją pewne obszary, w których mogą zostać wdrożone dalsze usprawnienia, np. w zakresie rejestracji hipotek. Polska posiada również stosunkowo dobrze rozwinięty system finansowy, jednakże w dalszym ciągu występują pewne ograniczenia prawne i regulacyjne wpływające na rozwój rynków kapitałowych. Przykładowo pewne wymogi prawne mają wpływ na emisję obligacji zabezpieczonych, a transfery kredytów zabezpieczonych są skomplikowane i podlegają uciążliwym wymogom rejestracyjnym.

Polska w pełni zliberalizowała swój rynek łączności elektronicznej i na bieżąco wdraża najnowsze uregulowania prawne UE dotyczące tego sektora.

Bardziej szczegółowa ocena środowiska prawnego została przedstawiona w Załączniku 3.

2.7. Efektywność energetyczna i zmiany klimatyczne

Polska poczyniła istotne postępy w kierunku osiągnięcia niskiej emisji dwutlenku węgla, jednak sporo jeszcze pozostaje do zrobienia, a stopień natężenia emisji dwutlenku węgla w Polsce w dalszym ciągu jest jednym z najwyższych w UE. Określone zostały ramy regulacyjne i instytucjonalne mające na celu redukcję emisji dwutlenku węgla, a dodatkowo wdrożona została długoterminowa polityka, która ma zapewnić bezpieczeństwo dostaw energii oraz stałe zmniejszanie wpływu produkcji i wykorzystania energii na środowisko.

Jednakże przestawienie wysokoemisyjnej gospodarki Polski na ścieżkę stabilnego, niskoemisyjnego rozwoju jest poważnym wyzwaniem, którego najważniejszym elementem, zdaniem Międzynarodowej Agencji Energetycznej, jest zmniejszenie emisji dwutlenku węgla przez sektor energetyczny: emisja CO₂ na jeden MWh jest dwukrotnie wyższa niż średnia dla europejskich krajów członkowskich według Międzynarodowej Agencji Energetycznej. Polska ma również jeden z najniższych wskaźników PKB/emisję CO₂ w UE, co wskazuje na znaczny potencjał w zakresie poprawy wydajności energetycznej kraju. EBOR jest dobrze przygotowany do wspierania polskiego rządu przy realizacji tych celów.

Węgiel w dalszym ciągu stanowi ponad 80% podstawowych zasobów energetycznych Polski, natomiast gospodarka kraju jest jedną z najmniej wydajnych energetycznie w UE.

Trzecia faza Unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji (ETS) będzie stanowiła wyzwanie dla polskiej gospodarki, opartej w znacznej mierze na emisji dwutlenku węgla, zwłaszcza z uwagi na fakt, że ceny CO₂ są ściśle skorelowane z kosztami produkcji energii w Polsce. Polska może mieć trudność w utrzymaniu obowiązku wynegocjowanego z UE odnośnie do odstępstw od ETS.

Realizacja rządowego celu osiągnięcia wzrostu gospodarczego bez przyrostu konsumpcji energii w Polsce oraz nowe cele dotyczące efektywności energetycznej, z oszczędnościami na poziomie 13,06 Mtoe do 2020 r., zgodnie z nową dyrektywą w sprawie efektywności energetycznej (2012/27/UE), wymagać będą znaczących inwestycji zarówno po stronie popytowej, jak i podaźowej (w zakresie lepszego zarządzania siecią – inteligentne sieci, ułatwienia dostępu do sieci dla energetyki odnawialnej, rozwój wysoce wydajnej kogeneracji itd.). Po stronie popytowej konieczny będzie rozwój termomodernizacji budynków, usprawnienia taboru, rozwiązań w zakresie wydajności energetycznej przemysłu (w tym w szczególności w obrębie małych i średnich przedsiębiorstw), a także realizacja stopniowych zmian w transporcie miejskim i krajowym.

Unijna dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych (EU Industrial Emissions Directive „IED”) stworzy dodatkowe wyzwania, ponieważ wyznacza ona bardziej ambitne cele w zakresie redukcji emisji oraz wyższe standardy w zakresie ochrony środowiska obowiązujące od roku 2016 w odniesieniu do jednostek wytwarzających energię, CHP oraz wszystkich dużych przedsiębiorstwach przemysłowych funkcjonujących w branży naftowej, gazowej i chemicznej. W nadchodzących latach znacząca część przestarzałych krajowych urządzeń wytwórczych musi zostać wyłączona lub zastąpiona w celu spełnienia kryteriów traktatu akcesyjnego do UE.

3. KIERUNKI STRATEGICZNE

Przyszły model rozwoju Polski wydaje się obecnie mniej pewny niż w okresie, który nastąpił bezpośrednio w następstwie globalnego kryzysu finansowego. Trwająca w Europie recesja oraz zakłócenia na rynku finansowym w dalszym ciągu stanowią potencjalne zagrożenie dla transformacji, co widać na przykładzie zmian właścicielskich w obrębie banków – problemu, którego rozwiązaniem zajmował się również EBOR. W dalszym ciągu istnieje silna potrzeba modernizacji kluczowych sektorów polskiej gospodarki, co widać po niskiej efektywności energetycznej oraz niskim zaangażowaniu sektora prywatnego w niektórych segmentach przemysłu i infrastruktury. Podczas gdy polskie władze starają się realizować zobowiązania wynikające z programu reform strukturalnych, stoją one obecnie przed poważnymi wyzwaniami w świetle wolniejszego wzrostu oraz powszechnego niezadowolenia. Zmiany funkcjonowania prywatnych funduszy emerytalnych, wymuszone w dużej mierze przez presje fiskalne, stanowią odwrócenie wprowadzonych wcześniej rozwiązań i mogą stwarzać zagrożenie dla osiągnięcia transformacji, w szczególności w zakresie rozwoju rynku kapitałowego.

W tym kontekście Bank nadal odgrywa rolę dodatkową, zaś jego zaangażowanie skupione jest wokół sektorów o największym potencjale w zakresie transformacji. Działalność doradcza Banku będzie w dalszym ciągu stanowiła istotny wkład w inicjatywy na rzecz reform, tak jak miało to miejsce w przypadku rozwoju rynku kapitałowego, prywatyzacji, zrównoważonej energii i innowacji.

Dodatkowy wkład Banku wynika również ze skrócenia okresów finansowania w bankach oraz ograniczenia zapotrzebowania rynkowego na finansowanie długoterminowe. W kolejnej siedmio-letniej perspektywie finansowej do Polski w dalszym ciągu będą napływać znaczne kwoty z funduszy europejskich. Jednakże poziom ich absorpcji będzie w dużej mierze zależny od zdolności państwa do uzyskania współfinansowania pozabudżetowego.

Polska jest jednym z istotnych państw Europy Środkowej, więc plan reform – o ile zostanie skutecznie wdrożony – będzie szeroko postrzegany i będzie miał istotne znaczenie dla innych państw stojących w obliczu podobnych wyzwań. W okresie nowej Strategii Bank będzie, zatem skupiał swoje działania na następujących przekrojowych wyzwaniach dla Polski:

- **Promowanie gospodarki niskoemisyjnej.** Węgiel w dalszym ciągu stanowi ponad 80% podstawowych zasobów energetycznych Polski, a gospodarkę kraju charakteryzuje jeden z najniższych w Unii Europejskiej poziomów efektywności energetycznej. Promowanie rozwiązań niskoemisyjnych, efektywność energetyczna i redukcja emisji gazów cieplarnianych (GHG), a co za tym idzie – walka ze zmianami klimatu, pozostaje, zatem kluczowym priorytetem strategicznym dla działań Banku w kolejnych latach. Bank będzie nadal finansował projekty dotyczące dywersyfikacji zasobów energetycznych i paliwowych (szczególnie obejmujące źródła odnawialne) oraz poprawy wydajności energetycznej (zarówno po stronie popytu, jak i po stronie podaży).
- **Zwiększenie roli sektora prywatnego w gospodarce.** W Polsce sektor publiczny nadal odgrywa znaczną rolę w gospodarce, w szczególności w sektorze energetycznym, chemicznym, zasobów naturalnych i usług komunalnych. Przyspieszenie wdrożenia reform strukturalnych jest kluczowe dla wsparcia transformacji, której tempo wyraźnie osłabło. Polskie władze uznają potrzebę kontynuacji prywatyzacji oraz procesu liberalizacji rynku. Skierowanie Polski w kierunku bardziej wydajnej i konkurencyjnej gospodarki będzie wymagać zwiększonej innowacyjności, dostępu do kapitału podwyższonego ryzyka oraz

restrukturyzacji przedsiębiorstw (w kontekście operacyjnym i finansowym), jak również wsparcia polskich przedsiębiorstw w ekspansji regionalnej do innych krajów, w których funkcjonuje EBOR.

- **Wspieranie rozwoju stabilnego sektora finansowego i rynków kapitałowych.** Chociaż system bankowy pozostawał relatywnie odporny w okresie kryzysu, to jednak zawirowania finansowe ujawniły szereg strukturalnych słabości, które w dalszym ciągu stanowią przeszkody, w szczególności niedopasowanie w strukturze bilansów banków, problemy z udzieleniem wsparcia płynnościowego przez właścicieli oraz potrzebę konsolidacji. Obecnie istotna awersja do ryzyka po stronie banków oraz pogarszająca się jakość portfela kredytowego prowadzą do znacznego ograniczenia finansowania w niektórych obszarach gospodarki, przez co pogłębiają nierówności regionalne w skali kraju oraz utrudniają dostęp do finansowania, w szczególności w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw. EBOR będzie działać na rzecz rozwoju bardziej zrównoważonego sektora finansowego, pomagając bankom zaadresować słabości powstałe podczas kryzysu, jak również będzie promować rozwój rynków kapitałowych w walucie krajowej, przyczyniając się tym samym do zmniejszenia zależności sektora finansowego od napływu kapitału z zagranicy.

W realizacji tych priorytetów Bank będzie ściśle współpracował z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi (IFI), Unią Europejską, bankami komercyjnymi oraz innymi udziałowcami, aby zapewnić najlepsze wykorzystanie funduszy EBOR. Zważywszy jednak na to, że Polska jest krajem, w którym transformacja jest zaawansowana, Bank będzie jednak działał w sposób skoncentrowany i selektywny, kierując się popytem rynkowym na te projekty, w których będzie mógł wykazać zarówno swój dodatkowy wkład, jak i potencjał w zakresie transformacji, a także projekty, w których Bank będzie mógł, poprzez swoje inwestycje, przyczynić się do zamknięcia najważniejszych, istniejących w dalszym ciągu luk w transformacji poprzez promowanie trwałych zmian. W kontekście zmniejszania luk transformacyjnych Bank będzie dążyć do wykazania możliwości uzyskania przekrojowego wpływu na liczne obszary priorytetowe lub ograniczenia roli państwa w gospodarce, kładąc jednocześnie dodatkowy nacisk na wartość dodaną Banku. W projektach wymagających udziału funduszy pomocy technicznej Bank zapewni rozwiązanie oparte na podziale kosztów.

Polska poczyniła znaczne postępy od początku transformacji i obecnie plasuje się wśród krajów, w których transformacja jest dalece zaawansowana. Jednakże pozostaje nadal kilka wyzwań transformacyjnych. Ponadto, graduacja została opóźniona, ponieważ warunki graduacji przedstawione w Czwartym Przeglądzie Zasobów Kapitałowych Banku (CRR4), tj. poprawa globalnych warunków rynkowych, ponowne przepływy środków finansowych powodujące zmniejszenie dodatkowego wkładu Banku, zrównoważony wzrost oraz ograniczenie zagrożeń dotyczących transformacji – nie zostały jeszcze w pełni osiągnięte. Polska nadal przykładą ogromną wagę do graduacji, która będzie stanowić dowód uznania dla jej udanej ścieżki transformacyjnej w kierunku dobrze funkcjonującej gospodarki rynkowej oraz dobry przykład dla innych krajów, w których działa EBOR. Priorytety Banku w Polsce zostaną odpowiednio nakierowane, by odzwierciedlić ten kurs.

3.1. Promocja gospodarki niskoemisyjnej

Główne wyzwania

- Ok. 81% polskiej mocy wytwórczych w sektorze elektroenergetycznym jest oparte na węglu kamiennym i brunatnym, a polska gospodarka jest jedną z najbardziej energochłonnych

gospodarek w UE. Udział energii odnawialnej oraz wytwarzanej poprzez spalanie gazu pozostaje stosunkowo niski, co stanowi kluczowe wyzwanie dla Polski w związku z jej zamiarem osiągnięcia unijnych celów związanych ze zmianami klimatycznymi – 20/20/20. Wytwarzanie energii, jej dystrybucja oraz energetyczna infrastruktura komunalna wciąż nie osiągnęły standardów branżowych w zakresie emisji dwutlenku węgla.

- Realizacja rządowego celu osiągnięcia wzrostu gospodarczego bez przyrostu energii w Polsce oraz nowe cele dotyczące istotnych podstawowych oszczędności energii do roku 2020, zgodnie z nową dyrektywą w sprawie efektywności energetycznej, wymagać będą znaczących inwestycji. Po stronie podażowej konieczne są inwestycje w zarządzanie siecią, w tym w rozwiązania z zakresu sieci inteligentnych, ułatwienie dostępu do energii odnawialnej, oraz bardziej wydajnej kogeneracji. Po stronie popytowej konieczny będzie rozwój termomodernizacji budynków, usprawnienia taboru, rozwiązań w zakresie wydajności energetycznej przemysłu, a także realizacja stopniowych zmian w transporcie miejskim i krajowym.
- Niektóre mechanizmy rynkowe, zwłaszcza w sektorze gazowym, w dalszym ciągu nie funkcjonują w sposób prawidłowy. Polska musi zliberalizować ceny gazu, zwłaszcza w segmencie hurtowym; konieczne jest także wprowadzenie nowego prawa z zakresu obrotu gazem w ramach tzw. „Trójpaku energetycznego”, składającego się z nowych regulacji obejmujących rynki obrotu gazem, energią oraz odnawialnymi źródłami energii. Do kolejnych działań, jakie muszą zostać podjęte, należy również przyjęcie ogólnoeuropejskich regulacji w zakresie sieci gazowych oraz metodologii dotyczących wspólnych taryf.
- Polska w dalszym ciągu posiada słabe połączenia z pozostałą częścią Europy, co stanowi jedno z najistotniejszych „wąskich gardeł” utrudniających rozwój otwartego rynku energii w kraju oraz jest kluczowym problemem z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego. Wzmocnienie międzynarodowych połączeń energetycznych Polski będzie wymagało dokonania znaczących inwestycji.

Rola Banku we wspieraniu gospodarki niskoemisyjnej

W świetle wyżej opisanych wyzwań oraz zgodnie z międzynarodowymi działaniami związanymi ze zmianą klimatyczną Polska ma możliwość stania się wzorem udanego przejścia na zrównoważony system energetyczny. Zgodnie ze szczególnymi kompetencjami Banku w dziedzinie energii zrównoważonej, EBOR będzie wspierać Polskę w znaczącej poprawie efektywności energetycznej i oszczędności energii.

Bank będzie dążyć do finansowania projektów mających na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz energochłonności. Mogą to być projekty związane z energią odnawialną, wytwarzanie energii elektrycznej w elektrowniach gazowych, a także wsparcie dla najlepszych dostępnych technologii i inwestycji środowiskowych przyczyniających się do realizacji wymogów unijnej dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych. Projekty takie będą miały efekty demonstracyjne, a także przyczynią się do przyciągnięcia nowych inwestorów na rynek energii odnawialnej (zwłaszcza przy utrzymującej się niepewności systemu regulacyjnego) oraz będą ułatwiały dostęp do sieci. Inwestycje takie mogą być również powiązane z rozwojem krajowego rynku węgla.

Bank będzie koncentrować się na promowaniu wydajności energetycznej zarówno po stronie popytu, szczególnie poprzez angażowanie się w inwestycje związane z ochroną środowiska oraz współpracę z małymi i średnimi przedsiębiorstwami (poprzez pośredników finansowych, np. potencjalnie projekt Polseff 2), lecz może także selektywnie działać po stronie podaży przy wprowadzaniu rozwiązań sieci inteligentnych „*smart grid*”. Bank będzie angażować się w takie

działania, gdy jego rola będzie wyraźnie dodatkową i uzupełniającą w stosunku do pozostałych podmiotów finansujących.

Celem Banku będzie wspieranie prywatnych operatorów infrastruktury energetycznej w zakresie projektów prowadzących do stworzenia otwartych i konkurencyjnych rynków energii, ze zliberalizowanymi taryfami dotyczącymi energii elektrycznej i gazu oraz z dostępem dla stron trzecich, ułatwiających wejście na rynek uczestników prywatnych oraz wzmacniających integrację polskich rynków gazu i energii z sieciami regionalnymi i ogólnoeuropejskimi.

Bank będzie oferował tego typu finansowanie wraz z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi (zwłaszcza EBI), bankami komercyjnymi oraz innymi uczestnikami rynku, w tym, w miarę możliwości, rynkami kapitałowymi. Bank będzie uczestniczył w projektach, jeśli jego rola w stosunku do innych podmiotów finansujących będzie miała wyraźnie charakter dodatkowy i uzupełniający oraz gdzie Bank będzie miał możliwość wywarcia wpływu na transformację.

Dialog polityczny oraz pomoc techniczna

Bank będzie kontynuował swój dialog polityczny z Ministerstwem Gospodarki oraz innymi zainteresowanymi podmiotami, promując przejrzystość oraz jasność systemu wspierania energii odnawialnej. Bank będzie wspierał rozwój bardziej rynkowych programów finansowania inwestycji w odnawialne źródła energii, uzależniony od istnienia stabilnych ram prawnych oraz współfinansowania komercyjnego.

EBOR może również rozważyć zaangażowanie poprzez współpracę z polskim Ministerstwem Środowiska oraz Urzędem Regulacji Energetyki („URE”) we wprowadzaniu zmian regulacyjnych w celu promowania warunków ramowych „wydajności energetycznej” (np. taryf dystrybucyjnych), a także będzie kontynuował dialog dotyczący liberalizacji rynku gazu prowadzony z organem regulacyjnym oraz, w miarę możliwości, z PGNiG w celu wspierania pełnego wdrożenia dyrektyw energetycznych z zakresu otwartego rynku gazu.

3.2. Zwiększenie roli sektora prywatnego w gospodarce

Główne wyzwania

- Zaangażowanie państwa w gospodarkę w Polsce pozostaje nadal na wysokim poziomie, szczególnie w sektorach energetycznym i zasobów naturalnych, a także w przemyśle ciężkim, transporcie i sektorze komunalnym. Rząd uruchomił ponownie proces prywatyzacji w 2010 r., choć udział sektora publicznego w PKB pozostaje stosunkowo wysoki i wynosi ok. 20%. W najbliższych latach konieczne będzie wsparcie programu prywatyzacji, a prywatyzacja niektórych przedsiębiorstw państwowych nie będzie możliwa przed przeprowadzeniem w nich głębokiej restrukturyzacji. Najważniejszą przeszkodą uniemożliwiającą dokonanie takiej restrukturyzacji jest brak finansowania długoterminowego i kapitału ryzyka.
- Reformy w sektorze przedsiębiorstw, w ostatnich latach, przebiegają wolniej niż oczekiwano zaś kryzys wskazał wyraźnie pozostałe istotne wyzwania. Spółki są zmuszone do dostosowania i dopasowania się do aktualnych zmian rynkowych, często stając w obliczu konieczności przeprowadzenia głębokiej restrukturyzacji (zarówno operacyjnej, jak i finansowej) oraz zmiany orientacji prowadzonej działalności na bardziej konkurencyjne środowisko funkcjonowania. Sukces takiej restrukturyzacji będzie miał kluczowe znaczenie

dla procesu ożywienia gospodarczego prowadzącego do poprawy konkurencyjności polskiej gospodarki.

- W sektorze infrastruktury słabo rozwiniętymi obszarami pozostaje partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) oraz koncesje prywatne. O ile głównym źródłem finansowania infrastruktury były fundusze strukturalne UE, dotacje w coraz większym stopniu będą zastępowane przez instrumenty finansowe, w ramach, czego nastąpi prywatyzacja aktywów komunalnych oraz zwiększenie roli finansowania pozabudżetowego/prywatnego w zakresie inwestycji publicznych.
- Polska wkrótce wyczerpie swój potencjał wzrostu wynikający z konwergencji z głównymi gospodarkami UE. Polskie wydatki na badania i rozwój wynoszą jedynie 0,7% PKB, co jest jednym z najniższych poziomów w UE i jest bardzo odległe od ogólnoeuropejskiego poziomu docelowego wynoszącego 3%. Wydatki przedsiębiorstw na badania i rozwój wynoszą jedynie 0,2% PKB. Pomimo wzrostu wartości technologicznej eksportu poprzez rosnącą integrację łańcuchów dostaw Polska jest w dalszym ciągu mniej rozwinięta w tym zakresie niż inne kraje regionu Europy Środkowej i państw bałtyckich, a także znajduje się w tyle, jeżeli chodzi o rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT). Aby osiągnąć ponownie silny trend wzrostu, kraj musi wzmocnić konkurencyjność i produktywność poprzez położenie silniejszego nacisku na innowacje i inwestycje w sektory o wyższej wartości dodanej, które w bardziej intensywny sposób wykorzystują umiejętności i technologię.
- W dalszym ciągu występuje niski poziom rozwoju w zakresie kapitału wysokiego ryzyka, a sektor private equity pozostaje daleko w tyle za innymi rynkami wschodzącymi. Fundusze działające w Polsce oraz w szeroko rozumianym regionie stoją przed wyzwaniami związanymi z pozyskiwaniem kapitału z uwagi na fakt, iż inwestorzy zagraniczni niechętnie przekazują swoje fundusze do regionu, który jest postrzegany, jako ograniczony w kontekście skali oraz ryzykowny, podczas gdy krajowi inwestorzy instytucjonalni – szczególnie fundusze emerytalne – są ograniczone w zakresie alokowania swoich środków w tej klasie aktywów. Istnieją bardzo małe spółki venture capital, choć w znacznej mierze są one zależne od funduszy strukturalnych UE.

Udział Banku we wspieraniu zwiększenia roli sektora prywatnego w gospodarce

Bank będzie szukał możliwości uczestnictwa, głównie poprzez inwestycje kapitałowe, w prywatyzacji pozostałych spółek państwowych lub komunalnych. Projekty takie będą powiązane z usprawnieniami w zakresie ładu korporacyjnego. Bank będzie również zapewniał finansowanie dla spółek sektora prywatnego, które zarządzają infrastrukturą publiczną. Może to być realizowane poprzez szeroki zakres struktur, w tym poprzez partnerstwo publiczno-prywatne lub inne formy umów i instrumentów z zakresu finansowania, takich jak rozwiązania rynku kapitałowego (np. obligacje projektowe lub przychodowe).

Bank będzie bardzo selektywnie rozważał współpracę ze spółkami, które posiadają duży potencjał wzrostu oraz właściwy przedmiot działalności, ale które wymagają restrukturyzacji finansowej i operacyjnej oraz w przypadku, których Bank będzie pełnił kluczową rolę, wraz z innymi podmiotami finansującymi, w zakresie odblokowania nowych inwestycji. Bank będzie angażować się w takie działania, gdy będą one wносить znaczący wkład w rozwój nowych i zrównoważonych struktur lub produktów finansowych bądź zwiększać konkurencję prywatną.

Bank będzie również dążył do zwiększenia swojego zaangażowania w gospodarkę opartą na wiedzy poprzez finansowanie inwestycji w innowacje, badania i rozwój, technologię i infrastrukturę komunikacyjną (zgodnie z unijną agendą cyfrową). Bank będzie angażować się w

takie projekty, gdy jego udział będzie wyraźnie uzasadniony, i będą one wносить znaczący wkład w rozwój nowych produktów lub usług bądź zrównoważonych struktur finansowania.

W celu zwiększenia skali i promowania dzielenia się wiedzą w obrębie regionu Bank będzie także aktywnie promował i wspierał polskie spółki inwestujące w regionie poprzez transakcje transgraniczne.

Powyższe cele będą w wybranych przypadkach realizowane w sposób bezpośredni, a także poprzez inwestycje w fundusze private equity (co często będzie miało zasięg regionalny), które pozostają kluczowym źródłem ograniczonego finansowania kapitałowego oraz potencjalnym motorem zmian w spółkach, w które inwestują.

Dialog polityczny oraz pomoc techniczna

Bank będzie kontynuował swój dialog ze Skarbem Państwa oraz samorządami lokalnymi dotyczący prywatyzacji pozostałych spółek państwowych lub samorządowych, w tym w zakresie zaangażowania wraz z partnerami z sektora publicznego w rozwój możliwych do zastosowania struktur zawierania umów oraz najlepszych praktyk dla PPP. Nowe mechanizmy alokacji dla funduszy strukturalnych UE będą wymagać zwiększonego wykorzystania współfinansowania komercyjnego, w zakresie, którego, Bank, wraz z EBI, może służyć doradztwem i w którym może uczestniczyć.

Bank będzie kontynuował swój dialog polityczny, jako część zintegrowanego podejścia w ramach finansowania przedsięwzięć z sektora private equity, czego celem jest mobilizacja inwestorów lokalnych i regionalnych do uczestnictwa w pozyskiwaniu środków dla sektora private equity.

Bank będzie w dalszym ciągu współpracował z władzami nowego funduszu „Polskie Inwestycje Rozwojowe” (rządowego funduszu lewarowanego) w zakresie takich kwestii, jak wewnętrzne zasady ładu i inwestycji. Może to prowadzić do przyszłych możliwości współfinansowania.

3.3. Pomoc w rozwoju zrównoważonego sektora finansowego

Główne wyzwania

- Zakłócenia występujące w europejskim sektorze bankowym stanowią duże zagrożenie dla Polski, biorąc pod uwagę fakt, iż około 70% polskich aktywów bankowych jest własnością podmiotów zagranicznych, z których około jedna trzecia pochodzi z krajów peryferyjnych strefy euro. Organ regulacyjny wyraża zaniepokojenie skutkami delewarowania oraz wprowadzających zakłócenia zmian własnościowych.
- Kilka banków komercyjnych w dalszym ciągu wykazuje istotne niedopasowania w zakresie terminów zapadalności oraz otwarte ekspozycje walutowe wynikające z wcześniejszej działalności kredytowej prowadzonej w walutach obcych. Dodatkowo występuje powszechna zależność od depozytów oraz brak średnio-/długoterminowych instrumentów finansowych dostępnych dla polskiego sektora bankowego.
- Pomimo pewnych prób podejmowanych przez organ regulacyjny nie istnieją długoterminowe instrumenty z zakresu finansowania, które byłyby dostępne dla polskich banków i pozwalałyby na rozwiązanie problemów związanych z niedopasowaniem w zakresie płynności długoterminowej. Obligacje hipoteczne oraz sekurytyzacja nie są wystarczająco rozwinięte, a rynki kapitałowe nie oferują odpowiednich instrumentów. Rynek

obligacji prywatnych nie rozwinął się w odpowiedni sposób, aby stać się wiarygodnym pośrednikiem dla lokowania oszczędności i dokonywania inwestycji w walucie lokalnej w efektywny i zrównoważony sposób. Zapowiedziane ograniczenie roli prywatnych funduszy emerytalnych, które były istotnym źródłem inwestycji instytucjonalnych, jest poważną przeszkodą dla rozwoju rynku kapitałowego.

- Wzrost akcji kredytowej w zakresie kredytów konsumenckich oraz kredytów dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw jest w dalszym ciągu niski (około dwóch trzecich polskich MŚP nie skorzystało z zewnętrznego finansowania w ciągu ostatnich pięciu lat). Ta utrzymująca się tendencja nieustannie pogłębia silne różnice pomiędzy regionami w obrębie kraju, stanowiące problem, który należy rozwiązać. W związku z powyższym banki, w tym banki spółdzielcze (pod warunkiem przeprowadzenia stosownych reform i wzmocnienia systemu), mogą odegrać rolę w skierowaniu większej liczby kredytów do regionów biedniejszych, w których dostęp do kredytów dla mikro- i małych przedsiębiorstw jest bardzo nierówny.

Udział Banku we wspieraniu zwiększenia roli sektora prywatnego w gospodarce

Bank będzie dążył do ułatwiania i przyspieszania rozwoju dłużnego rynku kapitałowego poprzez subskrypcję obligacji emitowanych przez banki i przedsiębiorstwa, instrumenty strukturyzowane oraz sekurytyzację zabezpieczoną aktywami. Celem tego działania będzie wspieranie rozwoju alternatywnych instrumentów finansowania długoterminowego, mobilizacja szerszej bazy inwestorów – szczególnie w obliczu spodziewanego ograniczenia roli otwartych funduszy emerytalnych – oraz zapewnienie zwiększonej płynności rynku.

Bank będzie współpracował z wybranymi bankami i spółkami leasingowymi w celu rozwiązania problemów związanych z niedopasowaniami w bilansach, w tym z wykorzystaniem długoterminowych swapów walutowych lub innych produktów strukturyzowanych. W powiązaniu z tego typu produktami lub niezależnie, Bank będzie również starał się promować rozwój zrównoważonej, komercyjnej akcji kredytowej skierowanej do małych przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem różnic regionalnych, obszarów wiejskich oraz włączenia finansowego.

Bank będzie w sposób selektywny rozpatrywać prośby o wsparcie zmian własnościowych w sektorze bankowym, wynikających z globalnej strategicznej zmiany pozycji inwestorów w regionie, a mogących wzmacniać konkurencję oraz umożliwiać uzyskanie efektów synergii i zwiększenie efektywności, przy użyciu zarówno instrumentów kapitałowych, jak i dłużnych.

Dialog polityczny oraz pomoc techniczna

Bank będzie kontynuował działalność doradczą w ramach inicjatywy L2C2, dotyczącą przyszłości polskiego rynku kapitałowego w świetle przeprowadzanej obecnie reformy funduszy emerytalnych. Zainicjowana została współpraca z Komisją Nadzoru Finansowego w zakresie emisji obligacji zabezpieczonych, wykorzystania zabezpieczonych transakcji oraz finansowania instrumentów hipotecznych na rynkach kapitałowych. Bank będzie również starał się doradzać w zakresie restrukturyzacji banków spółdzielczych oraz włączenia finansowego.

3.4. Skutki środowiskowe i społeczne implikacje proponowanych działań Banku

Od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej Polska poczyniła znaczny postęp w zakresie pokonywania zaległości środowiskowych i wdrażania unijnych dyrektyw. Zaległości te są głównie związane ze strukturą historyczną sektora energetycznego (opartego na węglu) oraz słabo rozwiniętą infrastrukturą komunalną i publiczną, szczególnie w zakresie gospodarki odpadami, ścieków oraz systemów transportu publicznego. Te zaległości historyczne oraz koszty związane z ich pokonywaniem zostały uwzględnione w ramach Traktatu Akcesyjnego zawartego z UE, który zawiera dużą liczbę odstępstw od wdrażania unijnych dyrektyw. Bank uczestniczył i uczestniczy w finansowaniu projektów mających na celu osiągnięcie zgodności z wymogami.

W dalszym ciągu jednak pozostają istotne wyzwania, zwłaszcza w zakresie restrukturyzacji przemysłu ciężkiego, sektora produkcji i sektora energetycznego, które należy pokonać w celu osiągnięcia unijnych standardów środowiskowych. Niedawne wdrożenie unijnej dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych (IED) stanowi wyzwanie dla wielu operatorów, szczególnie z uwagi na fakt, iż od 2016 r. istniejące zakłady muszą spełniać wymagania najlepszych dostępnych technik (BAT). W innych sektorach Polska stoi przed koniecznością odejścia od gospodarki opartej na węglu i wdrożenia najnowszych technologii umożliwiających wytwarzanie energii bez wykorzystania węgla, np. z użyciem odnawialnych źródeł energii. Konieczne inwestycje będą wymagały znaczących zasobów kapitału i know-how. Bank będzie uczestniczył w tym procesie, aby pomóc Polsce we wdrażaniu strategii niższego zużycia węgla, a także będzie w dalszym ciągu współpracował z Polską przy restrukturyzacji sektora przemysłowego.

Płeć

Zgodnie z oceną różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn przeprowadzoną w ramach inicjatywy Strategic Gender Initiative (SGI) Polska nie należy do krajów, w których różnice te są największe. Jednakże w zależności od dostępnych zasobów ludzkich i finansowych oraz od istniejących możliwości możliwe jest rozpatrzenie, w wyjątkowych przypadkach, projektów zawierających element związany z równouprawnieniem kobiet i mężczyzn. Bank będzie starał się podejmować współpracę ze swoimi klientami w Polsce w taki sposób, aby – o ile będzie to wskazane – poprawić dostęp kobiet, które prowadzą własną działalność, do finansowania, wspierać równość szans w miejscu pracy oraz promować osiąganie awansów w karierze, a także, aby zapewnić równość w zakresie korzyści osiąganych przez kobiety i mężczyzn z tytułu inwestycji dokonywanych przez Bank.

Ocena kwestii równości płci została przedstawiona w załączniku 7.

4. DOSTĘP DO FINANSOWANIA

4.1. Prywatne źródła kapitału

Polski rating kraju wynosi A-, zgodnie z oceną wszystkich trzech głównych agencji ratingowych, i jest tylko nieznacznie niższy od ratingu Estonii i Słowacji (o jeden do trzech punktów). W przeciwieństwie do innych gospodarek regionu Europy Środkowej i państw bałtyckich Polska utrzymała swój rating przez cały okres kryzysu w latach 2008/2009, a jego perspektywa została zmieniona w lutym 2013 r. przez agencję Fitch Ratings ze stabilnej na pozytywną, choć w sierpniu 2013 r. została ona zmieniona z powrotem na stabilną.

Polska skorzystała z globalnego rozluźnienia polityki monetarnej w krajach rozwiniętych oraz z towarzyszącego temu poszukiwania zysków, które przyniosło korzyści rynkom wschodzącym. Inwestycje portfelowe w Polsce wzrosły na przestrzeni 2011 r. o niemal jeden punkt procentowy do poziomu 3,4% PKB w roku 2012. Biorąc pod uwagę znaczące potrzeby w zakresie finansowania występujące w następstwie kryzysu, rząd wyemitował znaczne kwoty zarówno na rynkach euroobligacji, jak i na rynkach obligacji krajowych, przy czym udział inwestorów zagranicznych na rynkach krajowych był jednym z największych zanotowanych w grupie rynków wschodzących. W związku z tym istnieje ryzyko wycofania się zagranicznych źródeł finansowania obligacji, jeżeli polityki monetarnej na rynkach rozwiniętych uległyby zmianie. Terminy zapadalności rządowych papierów wartościowych stopniowo się wydłużają, choć są one w dalszym ciągu krótkie w porównaniu z innymi gospodarkami wschodzącymi (Chile, Czechy, Republika Południowej Afryki lub Tajlandia). Dłużne papiery wartościowe emitowane przez podmioty inne niż rząd mają niewielki udział w rynku, stanowiąc ok. 9% wszystkich emisji.

Wartość napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest znaczna (ok. 42% PKB, zgodnie z danymi na temat międzynarodowej pozycji inwestycyjnej za 2011 r.) Wpływy z bezpośrednich inwestycji zagranicznych (FDI) były znaczące przed kryzysem (5,5% PKB w 2007 r.), choć później spadły do poziomu ok. 3% PKB w latach 2008–2011. W ubiegłym roku wpływy z FDI spadły dalej do poziomu jedynie 0,7% PKB. W Polsce występowały znaczne wahania w zakresie finansowania przez zagraniczne banki komercyjne. Wpływy netto z tytułu innych inwestycji (głównie zgodnych z transakcjami bankowymi) spadły z poziomu dodatniego, wynoszącego ok. 5% PKB w 2008 r., do umiarkowanego poziomu ujemnego, wynoszącego ok. 1% PKB w 2012 r.

O ile rząd korzysta z łatwego dostępu do rynków kapitałowych, o tyle polskie podmioty pozarządowe borykają się z trudnościami w zakresie emisji zadłużenia średnioterminowego, zarówno na rynkach międzynarodowych, jak i krajowych. Banki mają bardzo ograniczony dostęp do rynków euroobligacji: od 2008 r. polskie podmioty dokonały jedynie kilku emisji. Banki międzynarodowe coraz częściej emitują listy zastawne w poszukiwaniu zainteresowania inwestorów oraz niższych marż. W odniesieniu do lokalnych rynków kapitałowych lokalny rynek obligacji został zdominowany przez emisje rządowe. Szacuje się, że emisje państwowe stanowią ok. 98% dłużnego rynku kapitałowego w Polsce. Udział pozostających w obiegu obligacji korporacyjnych w Polsce wynosi mniej niż 5% PKB. Rozwój polskiego rynku pieniężnego i kapitałowego wymaga podjęcia zdecydowanych działań w celu eliminacji słabych punktów oraz wzmocnienia potencjału wzrostu.

Finansowanie sektora private equity jest również bardzo ograniczone. W następstwie wydarzeń, jakie miały miejsce w latach 2008–2009, pozyskiwanie środków znalazło się ponownie na poziomie sprzed 2004 r., a zarządzający funduszami private equity obecnie z trudem pozyskują nowe środki. Wynika to z dwóch czynników: trudności związanych z wyjściem z inwestycji, prowadzących do częstego przedłużania czasu działalności funduszy powołanych przed 2008 r., co w efekcie ogranicza historię zrealizowanych inwestycji, a także z faktu, iż inwestycje dokonane po 2008 r. (najczęściej w okresie 2011–2012) nie osiągnęły jeszcze terminu realizacji, w związku z czym, nie stanowią one dla zarządzających funduszami przykładów zrealizowanych inwestycji. Inwestorzy instytucjonalni obecnie odraczają swoje decyzje dotyczące ekspozycji w krajach Europy Środkowej i Wschodniej w odpowiedzi na sytuację strefy euro oraz konkurencję ze strony bardziej atrakcyjnych rynków wschodzących, takich jak Chiny, Indie oraz Ameryka Łacińska. W wyniku tego dostępność finansowania typu private equity jest ograniczona (zwłaszcza w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw o średniej

kapitalizacji), podczas gdy inwestycje w fundusze private equity są głównie wspierane przez międzynarodowe instytucje finansowe (w szczególności EBOR oraz EFI). Ponadto nie nastąpiła jeszcze zmiana podmiotów dostarczających funduszom private equity kapitał z międzynarodowych instytucji finansowych i inwestorów zachodnich na lokalnych inwestorów instytucjonalnych, z uwagi na fakt, że polskie fundusze emerytalne nie mają możliwości inwestowania w podmioty zagraniczne i niechętnie podejmują takie ryzyko.

Prywatne fundusze emerytalne i fundusze inwestycyjne funkcjonujące w Polsce mają również ograniczoną skalę i zakres działania. Pod koniec czerwca 2013 r. aktywa funduszy inwestycyjnych wynosiły 39 mld euro. Okazało się, że fundusze inwestycyjne są bardzo podatne na cykle makroekonomiczne oraz że są one zmiennymi inwestorami w czasie kryzysu. Fundusze inwestycyjne inwestowały głównie w aktywa płynne, aby móc radzić sobie z żądaniami klientów dotyczącymi wycofania ich inwestycji. W czerwcu 2013 r. otwarte fundusze emerytalne zarządzały aktywami o wartości 65 mld euro, a dzięki stabilnemu napływowi gotówki miały możliwość inwestowania w notowane papiery wartościowe, przez co zapewniały antycykliczny bufor w okresie spowolnienia gospodarczego. Jednakże z uwagi na rządową reformę otwartych funduszy emerytalnych ograniczającą napływ przyszłych składek emerytalnych od klientów, a także kolejne planowane reformy obejmujące przekazanie aktywów z otwartych funduszy emerytalnych do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, nastąpi poważne ograniczenie możliwości korzystania z kapitału funduszy emerytalnych.

4.2. Współpraca z Unią Europejską

Polska skorzystała ze znaczących funduszy przyznanych w ramach unijnej polityki strukturalnej oraz polityki spójności, które znacznie przyczyniły się do podtrzymania silnego wzrostu inwestycji publicznych. W latach 2007–2013 UE przeznaczyła dla Polski w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRF), Europejskiego Funduszu Socjalnego (ESF) i Funduszu Spójności (FS) środki w wysokości 67,3 mld euro. Zgodnie z danymi z Krajowego Systemu Informacji od momentu rozpoczęcia programów do listopada 2013 r. podpisano z beneficjentami 91 834 umowy o dofinansowanie na kwotę 90,2 mld euro (tj. 91,1% alokacji z lat 2007–2013), przy czym kwota dofinansowania pochodzącego z UE wyniosła 62,2 mld euro, co stanowi 92,4% alokacji na lata 2007–2013. W okresie, który obejmowała poprzednia strategia, współpraca pomiędzy Komisją Europejską a Bankiem oraz stosownymi polskimi organami zarządzającymi zaowocowała współfinansowaniem kilku projektów w ramach unijnych funduszy strukturalnych i spójności. Dotyczyły one szczególnie sektorów infrastruktury komunalnej i środowiskowej oraz sektora energetycznego; dodatkowo kilka linii kredytowych było współfinansowanych przez EBI oraz banki komercyjne.

Kolejnym obszarem współpracy jest JASPERS, wspólna inicjatywa KE, EBOR i EBI, mająca na celu poprawę zdolności administracyjnych niezbędnych przy przygotowywaniu projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Program wspierają eksperci z KE, EBI i EBOR, pomagający przygotowywać projekty w zakresie infrastruktury transportowej, w obszarze środowiska, projektów komunalnych, efektywności energetycznej/energii odnawialnej.

Bieżące zaangażowanie Unii Europejskiej w perspektywę budżetową na lata 2014–2020 obejmuje 73 mld euro dla funduszy spójności i strukturalnych, co stanowi spadek w ujęciu realnym z poziomu 67,3 mld euro w poprzednim siedmioletnim okresie finansowania. Będzie to wymagało dalszej współpracy z Komisją przy wdrażaniu projektów potrzebujących bardziej bezpośredniego zaangażowania sektora prywatnego. Z uwagi na fakt, że ograniczenia budżetowe kraju (zarówno na poziomie centralnym, jak i komunalnym) zmniejszają możliwość

tradycyjnego współfinansowania absorbowania funduszy unijnych własnym wkładem z budżetu, konieczne jest uwzględnienie nowych rozwiązań i nowych struktur (hybrydowe struktury finansowania, PPP, sprzedaż aktywów itd.) Bank będzie zaangażowany, wraz z innymi instytucjami (szczególnie EBI), we wspieranie nowych sposobów wykorzystywania funduszy unijnych przy użyciu instrumentów finansowych, w ten sposób pełniąc rolę katalizatora zmian.

EBI

Współpraca pomiędzy EBOR a EBI przebiegała do tej pory bardzo pomyślnie. Obie instytucje posiadają różne, aczkolwiek uzupełniające się mandaty w Polsce, a ich działania dotychczas koncentrowały się na swoich przewagach komparatywnych, często związanych z profilami ryzyka projektów i strukturą transakcji. Współpraca ta będzie prawdopodobnie kontynuowana, biorąc pod uwagę, że w dalszym ciągu oczekiwana jest realizacja istotnych inwestycji, a dostępność długoterminowego finansowania pozostaje ograniczona. Należy zauważyć, że średnia wartość transakcji finansowanych przez EBOR w Polsce wynosi 25–35 mln euro, co stanowi kwotę znacznie niższą niż średnia wartość kredytów udzielanych przez EBI. Spodziewana na 2013 r. wartość rocznego wolumenu transakcji EBI wynosi 5,5 mld euro, co jest porównywalne z sumarycznym zaangażowaniem EBOR w Polsce w ostatnich latach. W okresie ostatnich 5 lat EBI przeznaczył na Polskę ponad 22,8 mld euro. Dlatego też obie instytucje będą w dalszym ciągu skupiać się na swoich przewagach konkurencyjnych, gdzie EBI koncentruje się na dużych ogólnokrajowych (i regionalnych) projektach infrastrukturalnych (w przypadku, których wartość pojedynczego kredytu EBI dochodzi do 700 mln euro). EBI może jednak finansować maksymalnie 50% łącznych kosztów inwestycyjnych projektu, co często stwarza możliwości współpracy EBI i EBOR.

EBOR rozpoczął współpracę z „Marguerite”, funduszem infrastrukturalnym utworzonym przez EBI i sześć europejskich instytucji finansowych, skoncentrowanym na kapitałochłonnych inwestycjach infrastrukturalnych. Bank wziął już udział w finansowaniu pierwszej polskiej inwestycji we współpracy z funduszem Marguerite, tj. farmy wiatrowej Kukinia (wraz z PKO BP), na łączną kwotę 210 mln euro i zamierza wspierać kolejne wspólne inwestycje poprzez udostępnianie instrumentów dłużnych i/lub kapitałowych razem z funduszem Marguerite.

Europejski Fundusz Inwestycyjny (EFI), część Grupy EBI, udostępniający kapitał dla małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestowanie w fundusze private equity, współpracuje już od dłuższego czasu z EBOR, jako współinwestor. Jako że sektor private equity odczuwa problemy z pozyskiwaniem finansowania, EBOR i EFI współpracują przy dokonywaniu inwestycji w fundusze private equity. Podobnie jak Bank, EFI zazwyczaj pełni rolę głównego inwestora w pierwszych zamknięciach funduszy. W 2012 r. EBOR i EFI prowadziły prace nad dwoma projektami z sektora private equity: Avallon II i Concordia 21. Oczekuje się, że współpraca ta będzie kontynuowana w okresie następnej Strategii.

4.3. Finansowanie banków rozwoju (Multilateral Development Banks) oraz współpraca z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi (International Financial Institutions)

Bank będzie w dalszym ciągu działać we współpracy z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi oraz Unią Europejską w celu wzmocnienia efektu dźwigni finansowej swoich inwestycji finansowych.

Bank Światowy

Nowa Strategia Partnerstwa dla Kraju (Country Partnership Strategy, CPS) opracowana przez Bank Światowy dla Polski na lata 2013–2017 obejmuje środki pożyczkowe, jakie mają zostać udostępnione przez Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju, o łącznej wartości ok. 3,2 mld USD (od 2009 r. Bank Światowy zainwestował w Polsce ponad 6 mld USD).

Zgodnie z założeniami nowej Strategii Grupa Banku Światowego będzie wspierać rządowy program wspólnego dobrobytu oraz zaangażuje się we wspieranie trwałego wzrostu dochodów 40% ludności o najniższych dochodach. Powyższe przedsięwzięcie będzie obejmować działania zapewniające poprawę konkurencyjności (otoczenie biznesu, wspieranie innowacji, finanse publiczne), równość i integrację społeczną (rynek pracy, zmniejszanie różnic regionalnych, ochronę zdrowia i starzenie się społeczeństwa), a także zrównoważoną gospodarkę zasobami (polityka klimatyczna, ochrona przeciwpowodziowa, zasobooszczędna infrastruktura). Program nowej strategii jest zbieżny nie tylko z priorytetami rządu, ale także z unijnym programem inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu w perspektywie 2020 r. Grupa Banku Światowego zamierza kontynuować wsparcie finansowe – łączna planowana kwota środków pożyczkowych wynosi 3,2 mld USD. Przez cały okres nowej strategii będzie można dostosowywać wsparcie finansowe do aktualnych warunków gospodarczych, tempa reform podejmowanych przez rząd, a także dostępności środków Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju. Międzynarodowa Korporacja Finansowa (International Finance Corporation, IFC), działająca na rzecz rozwoju sektora prywatnego, zamierza udzielać pomocy sektorowi prywatnemu w Polsce poprzez rozwój infrastruktury o kluczowym znaczeniu, w tym m.in. na drodze partnerstwa publiczno-prywatnego, a także poprzez rozwój inwestycji przyjaznych dla klimatu oraz wsparcie dla polskich firm inwestujących na innych rynkach wschodzących.

ZAŁĄCZNIK 1 – OCENA UWARUNKOWAŃ POLITYCZNYCH

Polska angażuje się w realizację zasad demokracji wielopartyjnej, pluralizmu i gospodarki rynkowej oraz realizuje te zasady zgodnie z artykułem 1. Umowy o utworzeniu Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.

Od odzyskania niezależności w 1989 r. Polska poczyniła znaczne postępy w budowie instytucji demokratycznych. Polska demokracja odnotowała już spore osiągnięcia, jeśli chodzi o pokojowe przekazywanie władzy politycznej między partiami i koalicjami, i można ją obecnie uważać za w dużym stopniu skonsolidowaną, choć nadal istnieją wyzwania w obszarach porządku publicznego i walki z korupcją.

Wolne wybory i rząd przedstawicielski

Wolne, sprawiedliwe i konkurencyjne wybory

Wybory w Polsce na wszystkich poziomach – lokalnym, regionalnym i krajowym – są wolne, sprawiedliwe i konkurencyjne. Od odzyskania niezależności w 1989 r. w Polsce przeprowadzono osiem wyborów parlamentarnych, pięć wyborów prezydenckich, sześć tur wyborów lokalnych, dwukrotne wybory do Parlamentu Europejskiego i trzy referenda ogólnokrajowe. Obserwatorzy krajowi i międzynarodowi stale oceniają wybory w Polsce, po odzyskaniu niezależności, jako wolne i sprawiedliwe. Obserwatorzy międzynarodowi wyrazili jednak pewne obawy, co do niektórych technicznych aspektów procedury głosowania, jak głosowanie grupami i głosowanie jawne, które podważają zasadę tajności, jak również co do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, którą postrzega się jako działającą w sposób tendencyjny i pod wpływem rządu, co może mieć negatywny wpływ na wyniki wyborów¹.

Od czasu odzyskania niezależności w 1989 r. w wyborach w Polsce bierze udział wiele różnych partii politycznych reprezentujących szerokie spektrum poglądów, co daje elektoratowi autentyczne prawo wyboru. Wybory krajowe, regionalne i lokalne są w dużym stopniu konkurencyjne, co powoduje, że w wyniku wyborów na poziomie krajowym władzę przejmują na zmianę partie centrolewicowe i centroprawicowe.

Podział władzy, skuteczna kontrola i równowaga

Polska ustanowiła wielopartyjną demokrację parlamentarno-prezydencką w momencie przywrócenia niepodległości w 1989 r. Polska Konstytucja przewiduje formalne kontrole działalności instytucji państwowych i równowagę w ramach systemu politycznego. Kontrole te zasadniczo są skuteczne i zgodne z Konstytucją i zapewniają równowagę w sprawowaniu władzy pomiędzy trzema jej gałęziami.

Prezydent wybierany w wyborach bezpośrednich na pięcioletnią kadencję ma stosunkowo ograniczone kompetencje wykonawcze. Formalnie obejmują one

¹ Zob., na przykład, Raport Misji Obserwacji Wyborów Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) dotyczący wyborów parlamentarnych w październiku 2011 r., dostępny na stronie <http://www.osce.org/odihr/elections/87024>.

upoważnienie do powoływania premiera i członków Rady Ministrów, którzy następnie są zatwierdzani przez Sejm, lecz w praktyce wybór członków rządu nominowanych przez premiera pozostaje w rękach partii parlamentarnych. Ponadto Prezydent ma konstytucyjne prawo zgłaszania i wetowania projektów ustaw; prezydenckie weto można odrzucić większością kwalifikowaną 2/3 głosów w obecności, co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Sądownictwo jest niezależne i profesjonalne; zasadniczo sprawuje skuteczną kontrolę nad władzą ustawodawczą i wykonawczą. Od czasu do czasu odnotowuje się przypadki korupcji wśród sędziów, jednak występują one stosunkowo rzadko, dzięki czemu poziom zaufania publicznego do działalności sądów kształtuje się powyżej średniej.

Władza ustawodawcza w Polsce należy do dwuizbowego Parlamentu. W jego skład wchodzi Sejm i Senat. W skład Sejmu wchodzi 460 posłów, którzy są wybierani na czteroletnią kadencję w toku proporcjonalnych wyborów w okręgach wielomandatowych. Izba wyższa, Senat składa się natomiast ze 100 senatorów wybieranych w okręgach, które są wielomandatowe – z każdego okręgu może pochodzić od dwóch do czterech senatorów. Parlament sprawuje kontrolę nad rządem poprzez zatwierdzanie kandydatury premiera, który z kolei powołuje rząd. Ponadto Sejm może sprawować kontrolę nad rządem poprzez mechanizm votum nieufności.

Rząd jest także odpowiedzialny wobec elektoratu, przede wszystkim poprzez wybory, ale także wielorakie punkty kontaktowe, w ramach, których zwykli obywatele i organizacje społeczeństwa obywatelskiego mogą brać udział w podejmowaniu decyzji politycznych.

Prawo wybranych przedstawicieli do sprawowania władzy

Przedstawiciele władzy pochodzący z wyborów mają pełne, formalnie nieograniczone prawo skutecznego sprawowania władzy. Siły zbrojne Polski w pełni podlegają kontroli obywatelskiej i nie odgrywają istotnej roli w procesie podejmowania decyzji politycznych ani fiskalnych.

Spółeczeństwo obywatelskie, media i uczestnictwo

Skala i niezależność społeczeństwa obywatelskiego

Polskie społeczeństwo obywatelskie jest duże, różnorodne, żywotne i niezależne od państwa. Znaczenie organizacji społeczeństwa obywatelskiego (OSO) wzrosło w ostatnich latach, gdyż obywatele polscy w coraz mniejszym stopniu identyfikują się z ustanowionymi partiami politycznymi. OSO mają stosunkowo dobry dostęp do procesu podejmowania decyzji politycznych i projektowania ustaw; a ważniejsze propozycje rządowe są często konsultowane z ekspertami z OSO.

Polska jest w przeważającej części społeczeństwem katolickim, a kościół katolicki odgrywa ważną rolę w polskim życiu społecznym a nawet politycznym. Stowarzyszenia gospodarcze i związki zawodowe także mają pewien wpływ na proces tworzenia polityki, chociaż w ostatnich latach zmniejszył się wpływ związków

zawodowych, ponieważ gospodarka polska zmieniła nieco orientację z tradycyjnie silnej bazy przemysłowej i produkcyjnej na nowoczesny sektor usługowy.

Wsparcie finansowe dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza tych, których struktury są oparte na pozyskiwaniu członków, zmniejszyło się w czasie kryzysu gospodarczego, ale powoli powraca do dawnego poziomu. Istnieją środki podatkowe zachęcające do dotacji na rzecz OSO, lecz baza darczyńców publicznych nadal pozostaje dość ograniczona.

Niezależne pluralistyczne media działające bez cenzury

Polska Konstytucja gwarantuje wolność wypowiedzi. Dociekliwym dziennikarzom zapewnia się ochronę prawną, której zasady są generalnie przestrzegane w praktyce. Generalnie media w Polsce są niezależne, pluralistyczne, rzetelne i działają bez formalnej cenzury państwowej.

Zniesławienie i zniewaga publiczna nadal są uważane za przestępstwa potencjalnie naruszające wolność wypowiedzi, zwłaszcza w okresach wyborów.

Na skutek kryzysu gospodarczego w ostatnich latach dochody z reklam polskich środków masowego przekazu spadły, w wyniku, czego media zaczęły bardziej polegać na reklamach zlecanych przez instytucje i przedsiębiorstwa państwowe, co wzbudziło pewne wątpliwości odnośnie niezależności mediów.

Możliwości uczestniczenia w życiu społecznym i politycznym

Obywatele polscy korzystają z wielu możliwości uczestniczenia w życiu społecznym i politycznym. Uzyskanie członkostwa w partii politycznej jest łatwe i nie budzi kontrowersji, chociaż członkostwo w nich jest poniżej średniej unijnej, a identyfikacja z partiami politycznymi stale się zmniejsza. Polskie silne społeczeństwo obywatelskie zapewnia inną możliwość uczestniczenia w życiu społecznym i politycznym, chociaż masowe członkostwo w organizacjach społeczeństwa obywatelskiego jest nadal niewielkie.

Swoboda tworzenia partii politycznych i istnienia zorganizowanej opozycji

Obywatele polscy mogą swobodnie tworzyć partie polityczne. Zorganizowano szereg partii i grup opozycyjnych (wiele z nich piastuje urzędy polityczne), które mają solidne zasoby i zyskały powszechne poparcie. System partii politycznych jest stosunkowo spójny, z dwiema głównymi partiami dominującymi w polityce krajowej w ostatnim dziesięcioleciu.

Obecny rząd koalicyjny sprawuje władzę od października 2007 r. pomimo globalnego kryzysu gospodarczego i utrzymuje się dzięki stosunkowo silnej kondycji gospodarczej Polski (szczególnie w porównaniu z innymi krajami regionu). Niemniej jednak w ostatnich latach obserwuje się powszechne niezadowolenie i rozczarowanie rządzącą Platformą Obywatelską, ponieważ rząd zaczął być postrzegany, jako niedotrzymujący swoich zobowiązań w zakresie reform strukturalnych.

Rządy prawa i dostęp do sądownictwa

Nadrzędność prawa

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej jest najwyższym prawem kraju. Wszystkie siły polityczne akceptują nadrzędność Konstytucji oraz ustawodawstwa polskiego i unijnego. Uznaje się, że żadne osoby prawne ani fizyczne nie stoją ponad prawem krajowym ani międzynarodowym.

Niezawisłość sądownictwa

Niezawisłość sądownictwa jest zapisana w polskiej Konstytucji i zasadniczo utrzymywana w praktyce. Jak wspomniano powyżej, sądownictwo jest niezawisłe i profesjonalne; zasadniczo sprawuje skuteczną kontrolę nad władzą ustawodawczą i wykonawczą. Od czasu do czasu odnotowuje się przypadki korupcji wśród sędziów, jednak występują one stosunkowo rzadko, dzięki czemu poziom zaufania publicznego do działalności sądów kształtuje się powyżej średniej.

Rząd i obywatele w równym stopniu podlegają prawu

Polska Konstytucja gwarantuje wszystkim obywatelom równość wobec prawa i generalnie ta gwarancja jest utrzymywana w praktyce.

Skuteczne polityki i instytucje zapobiegające korupcji

Pomimo kontynuacji istotnych programów zwalczania korupcji oraz poprawy jakości zarządzania publicznego wspieranych przez rząd oraz UE korupcja jest nadal pewnym wyzwaniem w Polsce. W ostatnich latach stwierdzono niewielką poprawę. Według Indeksu Percepcji Korupcji prowadzonego przez Transparency International Polska od kilku lat jest klasyfikowana na 41 miejscu w rankingu światowym, a na 20 w rankingu unijnym (choć metodologia i liczba krajów objętych tym indeksem zmienia się w czasie, co utrudnia porównania).

Prawa i wolności obywatelskie i polityczne

Wolność wypowiedzi, prawo do informacji, wolność wyznania, sumienia, wolność poruszania się, prawo do zrzeszania się i prawo do własności prywatnej

Podstawowe prawa i wolności: wolność wypowiedzi, prawo do informacji, wolność wyznania i sumienia, wolność poruszania się, prawo do zrzeszania się i prawo do własności prywatnej są zagwarantowane polską Konstytucją i potwierdzone odpowiednim ustawodawstwem. Generalnie są one przestrzegane w praktyce.

Polityczna integracja kobiet, mniejszości etnicznych i innych grup mniejszościowych

Polska Konstytucja zapewnia równe traktowanie kobiet, mniejszości etnicznych i innych grup mniejszościowych. Generalnie zabezpieczenia te są utrzymywane w praktyce.

Wolność od prześladowań, znęcania się, zastraszania i torturowania

Polska Konstytucja zapewnia obywatelom wolność od prześladowań, znęcania się, zastraszania i torturowania przez państwo. Generalnie wolności te są przestrzegane w praktyce.

ZAŁĄCZNIK 2 – OCENA WYZWAŃ TRANSFORMACJI GOSPODARKI

Tabela i tekst załączony poniżej zawierają ogólną ocenę wyzwań transformacyjnych w podziale na sektory, opartą na „Ocenie wyzwań okresu przejściowego” Biura Głównego Ekonomisty za 2013 r. Dla każdego sektora podano dwa odrębne wyniki stanowiące ocenę struktury rynkowej i instytucji wspierających rynek.

Sektory	Struktura rynkowa	Instytucje rynkowe
Przedsiębiorstwa		
Branża rolno-spożywcza	Mały	Mały
Produkcja i usługi	Mały	Mały
Nieruchomości	Mały	Mały
Telekomunikacja	Mały	Nieistotny
Energia		
Zasoby naturalne	Średni	Średni
Energia zrównoważona	Średni	Mały
Energetyka	Średni	Nieistotny
Infrastruktura		
Woda i ścieki	Mały	Mały
Transport miejski	Mały	Mały
Drogi	Mały	Mały
Koleje	Mały	Mały
Sektory finansowe		
Bankowość	Mały	Mały
Ubezpieczenia i inne usługi finansowe	Mały	Mały
Finansowanie mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Średni	Mały
Prywatne fundusze kapitałowe	Mały	Mały
Rynki kapitałowe	Mały	Mały

Branża rolno-spożywcza

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) przyspieszenie sprzedaży bezpośrednich i pośrednich udziałów i akcji państwa w przedsiębiorstwach przetwórstwa rolnego; (ii) zwiększenie konkurencji w niektórych obszarach sektorów działalności, w których rynek jest zdominowany przez kilku graczy.

Polska osiągnęła znaczną poprawę zarówno pod względem struktury rynkowej, jak i konkurencyjności, a także instytucji rynkowych w branży rolno-spożywczej. Od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej w 2004 r. Polska jest włączana do unijnej Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Kraj otrzymuje znaczne wsparcie na rolnictwo, lecz nadal istnieje potrzeba poprawy zarządzania przydziałem dotacji. W szczególności należy wykluczyć z unijnej pomocy płatności za nieużytkowanie, podmioty państwowe zarządzające gruntami państwowymi i nieprowadzące działalności rolniczej. Państwo nadal przyznaje bezpośrednie subsydia w znacznej wysokości na system zabezpieczenia społecznego rolników. Własność gruntów nadal jest bardzo podzielona i istnieje znaczna potrzeba konsolidacji gospodarstw rolnych. Po przystąpieniu do UE polscy rolnicy zwiększyli swoją rentowność, konkurencyjność i dochody, ugruntowując transformację kraju z importera na

sieciowego eksportera produktów rolnych. Prywatyzacja branży rolno-spożywczej jest w stanie zaawansowanym, ale państwo nadal utrzymuje kontrolę nad szeregiem przetwórców rolnych. Wielu z nich musiało przejść restrukturyzację ze względu na kryzys gospodarczy i zmienność cen towarów. Sektor detaliczny jest dobrze rozwinięty przy obecności wielu dużych partnerów zagranicznych. Bank Gospodarki Żywnościowej (BGZ) – główny kredytodawca sektora rolniczego – został sprywatyzowany w 2004 r. i skutecznie zrestrukturyzowany przez nowego właściciela, Rabobank, z pomocą EBOR. Ostatnio Rabobank uruchomił jednak proces sprzedaży swojego całego udziału w BGZ, co w przypadku zmiany strategii banku przy nowym właścicielu może spowodować pogorszenie dostępu sektora rolnego do finansowania.

Produkcja i usługi

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) przyspieszenie restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych; (ii) poprawa ładu korporacyjnego i przejrzystości przedsiębiorstw zmierzająca do przyciągnięcia kapitału na inwestycje wysokiego ryzyka w działalność badawczo-rozwojową; (iii) poprawa otoczenia biznesowego poprzez uproszczenie procedur administracyjnych; (iv) pomoc w poprawie efektywności energetycznej w branży poprzez zastąpienie przestarzałych technologii nowymi.

Reformy w sektorze produkcji i usług przebiegają wolniej niż oczekiwano, zaś kryzys ujawnił pozostałe wyzwania. Spółki są pod presją zmodyfikowania swojej działalności i dostosowania się do najnowszych trendów panujących na rynku. Procesy prywatyzacji i konsolidacji mają decydujące znaczenie w zapewnieniu trwałego finansowania planowanych programów inwestycyjnych. Przedsiębiorstwa w sektorze chemicznym (gdzie branżę nawozów sztucznych skonsolidowano w ramach Grupy Azoty), farmaceutycznym i towarów konsumpcyjnych nadal wymagają szeroko zakrojonej restrukturyzacji i prywatyzacji, gdy tylko nastąpi poprawa warunków rynkowych. Rządowe plany prywatyzacji na lata 2012–2013 zawierają wykaz około 300 spółek dostępnych do sprzedaży. W przypadku przeważającej większości z nich rząd planuje całkowite wyjście, podczas gdy w tych, które są uważane za strategiczne, zachowa kontrolę. Ze względu na wchodzące w życie nowe ustawodawstwo UE, jak np. dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych, konkurencyjność i efektywność energetyczna wymagają poprawy, zwłaszcza w branżach energochłonnych, takich jak sektor chemiczny. W raporcie „Doing Business” za 2013 r. Polska przeskoczyła o 19 miejsc do przodu na 55 miejsce dzięki reformom ułatwiającym rejestrację nieruchomości, płacenie podatków, egzekwowanie realizacji umów i postępowanie upadłościowe. Wymagane są jednak kolejne udoskonalenia procedur administracyjnych dotyczących rejestracji nowych firm, udzielania licencji, płacenia podatków i warunków ekspansji przedsiębiorstw prywatnych, zwłaszcza, że zainteresowanie inwestorów nadal jest słabe, a bezpośrednio inwestycje zagraniczne utrzymują się na niskim poziomie.

Nieruchomości

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) zwiększenie nasycenia rynku innowacyjnymi, energooszczędnymi i nienaruszającymi równowagi ekologicznej technologiami budowlanymi poza wielkimi aglomeracjami miejskimi; oraz (ii) uproszczenie procesu uzyskiwania pozwoleń na budowę.

Sektor nieruchomości jest dobrze rozwinięty. Miasta wojewódzkie (Kraków, Katowice, Poznań, Trójmiasto, Łódź) przyciągają coraz więcej firm międzynarodowych, ale nadal widoczne są duże różnice w rozwoju infrastruktury w porównaniu z miastem stołecznym Warszawą. Przepisy ustawowe i wykonawcze w odniesieniu do rynku pierwotnego i wtórnego wpływają korzystnie na zrównoważony rozwój rynku nieruchomości, który jest dobrze rozwinięty, a świadomość publiczna dotycząca kwestii zrównoważonego rozwoju także jest dobra. Mimo to poczyniono stosunkowo niewielkie postępy w kwestii rewitalizacji istniejących budynków o charakterze komercyjnym. Rejestracja nieruchomości jest łatwiejsza od 2011 r., kiedy to rejestr gruntów został w pełni skomputeryzowany. Jednakże w zakresie pozwoleń na budowę utrzymuje się efekt „wąskiego gardła” (według rankingu „Doing Business” Banku Światowego z 2013 r. potrzeba 29 procedur i 301 dni, aby otrzymać pozwolenie na budowę). Obecnie sektor ten przechodzi znaczne zmiany spowodowane kryzysem gospodarczym oraz brakiem możliwości uzyskania finansowania z rynku, gdyż wiele banków zamknęło swoje linie biznesowe przeznaczone na finansowanie inwestycji w sektorze nieruchomości i sektorze budowlanym. Niemniej podejmowane są pewne próby zaangażowania sektora prywatnego do uczestnictwa w inwestycjach w obszarze nieruchomości państwowych, np. prywatyzacji państwowego holdingu PHN lub partnerstw publiczno-prywatnych. Choć główne międzynarodowe korporacje rozszerzają swoją działalność, jest jeszcze miejsce na dalszy rozwój i transfer know-how w turystyce, zwłaszcza w obszarach wiejskich.

Telekomunikacja

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe: *nieistotny*

Główne wyzwania: (i) kontynuacja rozwoju infrastruktury (szerokopasmowy Internet), włącznie z poprawą przesyłowości; (ii) zwiększenie konkurencji w segmencie telefonii stacjonarnej; (iii) zwiększenie wydajności infrastruktury telekomunikacyjnej (udoskonalenia technologiczne, rozwiązania w zakresie infrastruktury teleinformatycznej przyjaznej dla środowiska, itp.).

Sektor telekomunikacji w Polsce podlega regulacji ze strony Urzędu Komunikacji Elektronicznej (UKE). Uregulowania prawne są zaawansowane i dostosowane do wymagań unijnych. Główne środki ochrony konkurencji zostały poprawnie wdrożone, chociaż lokalna pętla abonencka nadal jest stosunkowo rzadko wykorzystywana, a dostęp do sieci szkieletowej głównego operatora nadal jest ograniczony. W segmencie telefonii stacjonarnej sprywatyzowany operator, Telekomunikacja Polska (TP), należący obecnie do France Telecom i działający na rynku pod marką Orange, konkuruje z pozostałymi operatorami, jednocześnie utrzymując swój dominujący

udział w rynku. W segmencie telefonii komórkowej panuje silna konkurencja pomiędzy czterema wiodącymi na rynku operatorami: Orange, Polkomtel, T-Mobile i Play oraz kilkoma mniejszymi partnerami i Operatorami Wirtualnych Sieci Komórkowych (MVNO). Penetracja rynku w zakresie stałego łącza internetowego nadal jest znacznie niższa niż średnia unijna, z tendencją rosnącą, ponieważ główny operator – Telekomunikacja Polska – został zmuszony przez UKE do otwarcia swojej sieci. Segment rynku dotyczący szerokopasmowego dostępu do Internetu przez telefony komórkowe jest stosunkowo najbardziej rozwinięty, z poziomem penetracji zbliżonym do średniej unijnej. Na rynku zaczęły się rozwijać również centra danych typu carrier-neutral. Natomiast poziom kolokacji i hosting w stosunku do liczby ludności kraju jest dużo niższy w porównaniu do poziomu w państwach zachodnioeuropejskich. Wykorzystanie handlu elektronicznego wykazuje tendencję wzrostową w stosunku do niskiego pułapu początkowego.

Zasoby naturalne

Struktura rynkowa: *średni*

Instytucje rynkowe: *średni*

Główne wyzwania: (i) restrukturyzacja i poprawa efektywności oraz ład korporacyjnego w spółkach będących własnością Skarbu Państwa w sektorze górniczym, naftowym i gazowym, a także podjęcie niezbędnych kroków w celu sprywatyzowania ich w przyszłości; (ii) ułatwienie wejścia na rynek nowym prywatnym inwestorom w sektorach górniczym i gazowym; (iii) stworzenie instytucji umożliwiających wymianę rynkową (np. giełda gazu) i zakończenie prac nad liberalizacją taryfy gazowej; oraz (iv) podniesienie standardów sprawozdawczości i ogólnej przejrzystości w sektorze wydobywczym.

Polska jest największym producentem węgla w UE. Obecnie budowany jest pierwszy terminal skroplonego gazu ziemnego (LNG) w celu dywersyfikacji dostaw gazu i zmniejszenia zależności od importu gazu z Rosji.

Skarb Państwa nadal kontroluje wiele firm zarządzających zasobami naturalnymi oraz spółek górniczych (PGNiG, Lotos, OLPP, PKN Orlen, PERN). W marcu 2011 r. rząd ogłosił plan prywatyzacji na lata 2012–2013, który obejmuje prywatyzację Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Rafineryjnego S.A. i Rafinerii Nafty „GLIMAR” S.A. w sektorze naftowym. W sektorze górniczym plan ma objąć Węgllokoks S.A., Jastrzębską Spółkę Węglową S.A., Katowicki Holding Węglowy S.A. i Kompanię Węglową S.A. Początkowo plan prywatyzacji obejmował również Grupę Lotos, drugą największą grupę rafinerii ropy naftowej, w której rząd nadal posiada 53% udziałów, jednak obecnie odstąpiono od tego zamiaru, gdyż, jako „podmiot o kluczowym znaczeniu” pozostanie ona nadal pod nadzorem Ministra Skarbu.

W sferze teoretycznej polski rynek gazu funkcjonuje, jako rynek otwarty, gdzie każdy klient może wybrać swojego dostawcę. Jednak PGNiG praktycznie dominuje zarówno w sektorze wydobywania, jak i przetwórstwa ropy naftowej i gazu. Jest również największym importerem w tym sektorze i kontroluje jednocześnie składowanie i dystrybucję gazu poprzez swoje spółki podległe. W lipcu 2013 r. rząd polski przyjął poprawkę do ustawy Prawo energetyczne (zwaną „trójpakietem mini”), której celem jest zapewnienie zgodności wytycznych prawa energetycznego z dyrektywami

obowiązującymi w UE. W grudniu 2012 r. uruchomiono w Polsce pierwszą giełdę gazu, która pozostaje jednak nadal w fazie rozruchu. Dnia 1 stycznia 2013 r. rynek gazu został zliberalizowany dla użytkowników przemysłowych; kolejnym krokiem ma być jego liberalizacja dla gospodarstw domowych.

Istnieje ryzyko, że rząd może wykorzystywać swoją pozycję, jako instytucji kontrolującej istotną część rosnącego rynku wydobycia i przetwórstwa gazu łupkowego poprzez PGNiG lub nowe ustawy narzucające wymóg minimalnego udziału Skarbu Państwa w poszczególnych firmach w tym sektorze. Mimo że systemy regulacji i udzielania koncesji ogólnie uznaje się za odpowiednie, to ocenia się, że zbyt mała jest jawność i wiarygodność w tym sektorze. Subsydia państwowe dla przemysłu górniczego, choć są coraz mniejsze, nadal odgrywają znaczącą rolę. Spółki zagraniczne początkowo zainteresowane wydobyciem gazu łupkowego w Polsce w ostatnim czasie znacznie ograniczyły swoją działalność w tym zakresie.

Energia zrównoważona

Struktura rynkowa: *średni*

Instytucje rynkowe: *mały*

Główne wyzwania: (i) zniesienie barier w dostępie do sieci energetycznej dla nowych producentów energii odnawialnej; (ii) restrukturyzacja systemu subsydiów na energię odnawialną w celu zachęcenia do lepszej realizacji inwestycji w tym sektorze; (iii) umożliwienie realizacji wiarygodnych programów inwestycji ekologicznych.

Ramy prawne i instytucjonalne dla zrównoważonego rozwoju sektora energetycznego zostały ustanowione, lecz przy obecnej znacznej niepewności odnośnie nowych regulacji dla sektora energetycznego zarówno energochłonność, jak i poziom penetracji odnawialnych źródeł energii pozostają daleko w tyle za średnią unijną (kolejna koncepcja została zaproponowana przez Ministerstwo Gospodarki we wrześniu 2013 r.). Systemy wsparcia w zakresie poprawy efektywności energetycznej i energii odnawialnej są zbieżne z praktykami unijnymi, chociaż niezależni producenci energii odnawialnej napotykają na trudności w dostępie do sieci energetycznej, która jest pod kontrolą czterech wertykalnie zintegrowanych regionalnych spółek energetycznych. W grudniu 2011 r. rząd ogłosił plany modyfikacji systemu wsparcia dla firm z segmentu energii odnawialnej. Od tamtego momentu przedyskutowano wiele szczegółów dotyczących proponowanych zmian w systemie wsparcia energii odnawialnej. Nowy projekt ustawy jest obecnie przedmiotem debaty rządowej, ale nie został jeszcze przedłożony Sejmowi do rozpatrzenia. To dodatkowo zwiększa niepewność regulacyjną w tym sektorze i hamuje nowe zagraniczne bezpośrednie inwestycje w źródła energii odnawialnej.

Oczekuje się, że system Zielonych Certyfikatów będzie kontynuowany w nieco zmodyfikowanej formie i zostanie zastosowany w nowych inwestycjach. W kwietniu 2012 r. przyjęto drugi krajowy plan działań w zakresie efektywności energetycznej, oparty na systemie „białych certyfikatów” i modernizacji sieci przesyłowych. Aby wesprzeć źródła energii odnawialnej, Polska nałożyła na spółki będące dostawcami energii elektrycznej obowiązki kwotowe; gwarancje pochodzenia należy składać razem ze zbywalnymi świadectwami pochodzenia (GC). Ceny certyfikatów są źródłem dodatkowego przychodu dla projektów w zakresie energii odnawialnej, oprócz obowiązku zakupu energii wytworzonej po cenie hurtowej. GC są

przedmiotem swobodnego obrotu na giełdzie energetycznej i na rynku pozagiełdowym. Polityka klimatyczna została wdrożona, lecz jest mało prawdopodobne, by Polska w pełni osiągnęła cele wyznaczone w UE 20/20/20. Podjęte zostały próby sprzedaży jednostek AAU i podpisano w tym celu odpowiednie umowy z nabywcami z Hiszpanii, Irlandii i Japonii. Kluczowe wyzwania w tej dziedzinie obejmują usunięcie niepewności regulacyjnej i barier dostępu do sieci dla projektów związanych z odnawialnymi źródłami energii oraz rozwój możliwości w zakresie oceny wpływu na środowisko wywieranego przez inwestycje w odnawialne źródła energii zgodnie ze standardami unijnymi.

Energetyka

Struktura rynkowa: średni

Instytucje rynkowe: nieistotny

Główne wyzwania: (i) zwiększenie uczestnictwa sektora prywatnego w wytwarzaniu i detalicznych dostawach energii elektrycznej; (ii) zwiększenie transgranicznego handlu energią i integracji regionalnej; oraz (iii) deregulacja cen dla użytkowników końcowych.

Do dnia dzisiejszego trzy z czterech wertykalnie zintegrowanych grup w polskim sektorze energetycznym weszły na giełdę, w tym dwie nadal będące w większości własnością państwa i jedna, która została sprywatyzowana w 2010 r. Pomimo udanego wejścia na giełdę trzech spółek, polski sektor energetyczny nadal w dużej mierze znajduje się pod kontrolą państwa. W marcu 2012 r. rząd ogłosił plan prywatyzacji spółek Skarbu Państwa Energa i Enea do końca 2013 r. Wygląda jednak na to, że należy spodziewać się dalszych opóźnień w realizacji tego harmonogramu, gdyż pierwsza oferta publiczna została złożona tylko dla jednej spółki, tj. Energa. Ceny energii elektrycznej dla użytkowników w gospodarstwach domowych nadal są regulowane i do połowy 2014 r. nie przewiduje się ich liberalizacji. Ponadto w stosunku do rządu toczy się postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniu państwa członkowskiego do wdrożenia, w prawidłowy sposób, przepisów mających na celu zwiększenie możliwości i przejrzystości rynków gazu i energii elektrycznej oraz zapewnienia użytkownikom alternatywnego systemu rozwiązywania sporów. Uzgodniono z UE odstępnie od realizacji ETS – fazy III, więc przydziały bezpłatnych uprawnień do emisji CO₂ będą coraz mniejsze, a w 2020 r. mają one ostatecznie wygasnąć. W sektorze funkcjonuje w pełni niezależny regulator, a taryfy, za wyjątkiem gospodarstw domowych, w dużej mierze mają odzwierciedlenie w poziomie poniesionych kosztów. Istnieje natomiast dalsza potrzeba wzmocnienia kompetencji regulatora, który powinien wymagać od głównych operatorów inwestowania w rozwój zdolności przesyłowych i dystrybucyjnych.

Woda i ścieki

Struktura rynkowa: mały

Instytucje rynkowe mały

Główne wyzwania: (i) zwiększenie zaangażowania sektora prywatnego i poprawa struktur partnerstw publiczno-prywatnych (PPP) dla usług komunalnych; (ii) udoskonalenie umów na świadczenie usług w zakresie użyteczności publicznej i ich pełne zastosowanie w odniesieniu do mniejszych systemów mediów; (iii) rozwój długofalowej metody taryfikacji opartej na systemie motywacyjnym dla

przedsiębiorstw użyteczności publicznej i ich kadry kierowniczej; (iv) zwiększenie zastosowania obligacji przychodowych, jako źródła długoterminowego finansowania.

Usługi świadczone w ramach infrastruktury lokalnej zostały zdecentralizowane i są obecnie kontrolowane i zarządzane przez komunalne spółki akcyjne, które – z kilkoma wyjątkami – należą do operatorów prywatnych. Jeżeli chodzi o sieć wodociągową, ogólna sytuacja jest na poziomie oczekiwań, jednak obecnie tylko ok. 28% ludności wiejskiej ma dostęp do sieci kanalizacyjnej. Finansowanie komercyjne infrastruktury komunalnej jest dostępne, choć wyzwaniem pozostają dłuższe okresy zapadalności. Wprowadzono obligacje przychodowe przedsiębiorstw komunalnych, lecz nie są one wystarczająco wykorzystywane, jako źródło długoterminowego finansowania. Taryfy są zatwierdzane corocznie przez władze gminne, choć widoczna jest presja polityczna przeciwko podwyżkom opłat taryfowych, co powoduje negatywne konsekwencje dla stabilności finansowanej operatorów. Ustawodawstwo przewiduje uczestnictwo sektora prywatnego na podstawie umów zawieranych z władzami lokalnymi. Taryfy umożliwiają zwrot kosztów, a subsydia stopniowo zanikają.

Transport miejski

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) liberalizacja sektora transportu miejskiego; (ii) udoskonalenie umów na świadczenie usług użyteczności publicznej i ich pełne zastosowanie w mniejszych miastach; oraz (iii) dalsza poprawa struktur PPP dla usług komunalnych.

Usługi świadczone w ramach infrastruktury lokalnej zostały zdecentralizowane i są obecnie kontrolowane i zarządzane przez spółki komunalne, departamenty zajmujące się transportem miejskim lub przez operatorów prywatnych. Sektor transportu miejskiego został częściowo zliberalizowany w kilku dużych miastach, np. operatorem około 1/4 miejskiego rynku autobusowego w Warszawie jest inwestor prywatny. W wielkich miastach przeważa finansowanie o charakterze komercyjnym zarówno infrastruktury, jak i usług komunalnych. Usługi transportu publicznego są świadczone głównie na podstawie umów krótko- i średnioterminowych. W efekcie nie zapewniają one ani finansowania wystarczającego na wymianę taboru, ani bodźców motywacyjnych do zwiększenia efektywności. Podejście PSC polegające na zawieraniu umów o świadczenie usług publicznych jest nadal nowe, a opóźnienia w płatnościach od gminy lub ich brak stanowią wysokie ryzyko dla operatorów. W sektorze parkingowym nadal jest miejsce na dalsze zaangażowanie się sektora prywatnego w tworzenie parkingów.

Drogi

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) opracowanie i kontynuowanie projektów opartych na PPP; (ii) wprowadzenie umów na zarządzanie drogami opartych na systemie motywacyjnym; (iii) zwiększenie wpływów rządowego urzędu regulacyjnego.

Zadania związane z utrzymaniem dróg publicznych powierzono sektorowi prywatnemu. Umowy o utrzymanie i remonty dróg mają głównie charakter

krótkoterminowy. Standardy dystrybucji zamówień publicznych i możliwości nadzoru rządowego nadal pozostają dużym wyzwaniem. Uruchomiono bardzo niewiele projektów PPP (autostrady A2 i A4), które w większości napotkały na poważne trudności w trakcie realizacji. Obie próby uruchomienia postępowania przetargowego (autostrady A1 i A2) w ramach PPP zakończyły się niepowodzeniem; obecnie nie ma planów dotyczących kolejnych PPP. Bezpieczeństwo ruchu drogowego nadal jest problemem, gdyż instytucje kontroli ruchu drogowego są słabo rozwinięte, a statystyki dotyczące bezpieczeństwa kształtują się znacznie poniżej standardów grupy UE-15.

Koleje

Struktura rynkowa: *mały/niski*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) zwiększenie stabilności finansowej we wszystkich rozdzielonych podmiotach rynku kolejowego (zwłaszcza w obszarach przewozów pasażerskich/regionalnych); (ii) prywatyzacja podmiotów rynku transportu towarowego; (iii) wzrost konkurencji; oraz (iv) zwiększenie roli regulatora kolejowego i poprawa efektywności obowiązujących regulacji.

Funkcje operacyjne i strategiczne oraz główne obszary działalności kolejowej zostały podzielone, a usługi pomocnicze zostały sprzedane. Znacznemu opóźnieniu uległa prywatyzacja głównych linii kolejowych; pozostaje szereg niedociągnięć regulacyjnych i rynkowych w tym zakresie. Zainicjowano częściową prywatyzację PKP Cargo, której zakończenie przewidziane jest w 2013 r. Odpowiedzialność za koleje regionalne i podmiejskie została przerzucona na samorzady, ale nadal widoczna jest potrzeba dalszej restrukturyzacji. Wejście operatorów zagranicznych na polski rynek kolejowy zintensyfikowało konkurencję, w wyniku, czego udział rynkowy grupy PKP spadł do około 50%. Pomimo ustanowienia niezależnego regulatora, jego kompetencje pozostają ograniczone, a zdolność skutecznego regulowania rynku nie została dotychczas w pełni wykorzystana. Podsumowując, zarządzanie w tym sektorze nadal jest stosunkowo nieefektywne, a rząd znacznie ingeruje w proces podejmowania decyzji przez PKP.

Bankowość

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) poprawa struktury finansowania w celu rozwiązania problemu niedopasowania walutowego i braku średnio-/długoterminowego finansowania dostępnego dla tego sektora; (ii) ponowne zbilansowanie struktury finansowania i własności w sektorze w świetle wycofania się z rynku niektórych słabszych banków macierzystych i ciągłej redukcji dźwigni finansowej przez banki europejskie; oraz (iii) poprawa kondycji finansowej banków spółdzielczych w celu lepszej obsługi obszarów wiejskich i klientów mikro oraz segmentów, w których ci klienci są głównymi kredytodawcami.

Polski system bankowy jest dobrze rozwinięty: prawie 65% rynku kontrolują banki zagraniczne, a około 25% aktywów pozostaje w bankach kontrolowanych przez państwo. Główne obszary budzące zaniepokojenie to: wysoki wskaźnik kredytów w

stosunku do depozytów, niedopasowanie walutowe, terminy zapadalności oraz rosnący portfel kredytów przeterminowanych (NPL). Własność państwowa w sektorze bankowym jest ograniczona; pod kontrolą państwa pozostają tylko dwa banki komercyjne: PKO Bank Polski SA (największy bank z udziałem w rynku 15,2%) i BOS (1,3% udziału w rynku). W połowie 2012 r. rząd sprzedał 7,6% udziałów w PKO, a w styczniu 2013 r. kolejne 12,2% zostało sprzedane przez BGK będący własnością Skarbu Państwa. Sprzedaże te zredukowały własność publiczną do 31%.

Inwestorzy zagraniczni nadal wykazują żywe zainteresowanie polskim sektorem bankowym. W 2012 r. Santander nabył Kredyt Bank, filię KBC w Polsce, i połączył ją z Bankiem Zachodnim WBK, aby stworzyć trzeci pod względem wielkości bank w Polsce. Raiffeisen Bank International zakończył przejęcie Polbanku, dawniej filii EFG Eurobank, i połączył ten bank z Raiffeisen Polska, aby stworzyć szósty, co do wielkości bank w Polsce. Niemniej jednak regulator wyraża obawy, czy nie nastąpią kolejne zmiany w strukturze własności, które mogą okazać się destrukcyjne. Komisja Nadzoru Finansowego (KNF), polski regulator bankowy, zachęca banki, aby w większym stopniu polegały na finansowaniu średnioterminowym poprzez emisję obligacji, szczególnie na lokalnych rynkach kapitałowych, choć ten plan może zostać udaremniony przez nieuniknioną redukcję środków w otwartych funduszach emerytalnych. W celu zaspokojenia finansowania aktywów w walutach obcych polskie banki państwowe zdołały pozyskać fundusze z rynków euroobligacji, włącznie z emisjami PKO BP w USD i CHF oraz emisją w euro przez BOS.

Wskaźniki dotyczące nadzoru i zarządzania ryzykiem wskazują na to, że system funkcjonuje całkiem dobrze w porównaniu z podobnymi systemami w innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej i krajach bałtyckich. Po pierwszej fali w następstwie kryzysu europejskiego w 2009 r. portfel kredytów przeterminowanych w sektorze przedsiębiorstw ponownie wykazuje tendencje wzrostowe. Udział „świeżych” kredytów korporacyjnych przedłużonych w ciągu roku do połowy 2013 r. jest nieistotny.

Ubezpieczenia i inne usługi finansowe

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) ujednoczenie prawodawstwa i przepisów w zakresie ubezpieczeń ze standardami Międzynarodowego Stowarzyszenia Standardów Ubezpieczeniowych (IAIS); (ii) ustanowienie trwałych ram dla dalszego rozwoju prywatnych funduszy emerytalnych; oraz (iii) rozszerzenie zakresu finansowania instrumentów hipotecznych w oparciu o istniejący już rynek oraz stworzenie produktów hipotecznych w walucie lokalnej.

Pozabankowe usługi finansowe w Polsce są dość dobrze zorganizowane. Wskaźnik penetracji ubezpieczeń jest stosunkowo niewielki jak na standardy OECD. Składki ubezpieczeniowe stanowią 3,9% PKB i są dość równo podzielone między segmenty ubezpieczeń na życie i ubezpieczeń majątkowych. Na koniec 2012 r. udział rządu w tym sektorze wynosił poniżej 30%. Polski segment ubezpieczeń na życie jest zdominowany przez zagranicznych uczestników rynku. Na 48 ubezpieczycieli na

zycie działających na rynku jedynie 6 to firmy krajowe (w segmencie ubezpieczeń majątkowych około 1/3 z 33 ubezpieczycieli to spółki krajowe).

Od 1999 r. funkcjonuje system emerytalny składający się z trzech filarów. Fundusze są pokaźne, a aktywa pod ich zarządem wynoszą około 17% PKB i są prawie w całości inwestowane w Polsce. Zgodnie z propozycjami ogłoszonymi przez rząd we wrześniu 2013 r. rola obowiązkowych funduszy emerytalnych zostanie znacznie ograniczona. Około połowa aktywów będąca aktualnie pod ich zarządem trafi z powrotem do ubezpieczyciela państwowego (ZUS). Z tymi propozycjami wiąże się ryzyko umniejszenia roli funduszy emerytalnych we wspieraniu rozwoju krajowego rynku kapitałowego.

Rynek produktów leasingowych i pozabankowych pożyczek konsumenckich jest konkurencyjny i dobrze rozwinięty, chociaż wskaźniki penetracji w sektorze leasingu (około 4% PKB) nie nadążają za wskaźnikami firm z Europy Środkowo-Wschodniej i krajów bałtyckich. Sektor ten jest nadal skoncentrowany na leasingu samochodów (51% wolumenu z 2012 r.), chociaż leasing maszyn wciąż rośnie. Spółki leasingowe walczą o finansowanie, gdyż wsparcie ze strony ich spółek macierzystych jest ograniczone ze względu na tak zwaną cienką kapitalizację, a finansowanie hurtowe nadal jest niedostępne (za wyjątkiem MIF). Rynek hipoteczny jest stosunkowo mały, a wtórny rynek finansowania kredytów hipotecznych musi się dopiero rozwinąć.

Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa

Struktura rynkowa: *średni*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) zwiększenie dostępu do kredytowania dedykowanego dla MMŚP i kapitału zewnętrznego, zwłaszcza dla przedsiębiorstw rozpoczynających działalność; oraz (ii) rozwój funduszy typu venture capital inwestujących w przedsiębiorstwa znajdujące się na wczesnym etapie rozwoju.

Poziom finansowania dłużnego dla MMŚP utrzymuje się raczej na stałym poziomie i stanowi około 17,9% kredytów krajowych dla sektora prywatnego na koniec 2012 r. Łączna wartość kredytów dla MMŚP, jako odsetek PKB, wzrosła w 2012 r. do 8,8%. Wskaźnik kredytów przeterminowanych wynosi 8,9%, zaś wskaźnik kredytów nieregularnych dla sektora MŚP – około 13% (163,8 mld PLN).

MMŚP są finansowane w przeważającej większości przez banki i spółki leasingowe. MIF mają bardzo mały udział w finansowaniu dłużnym (około 318 mln USD na koniec 2012 r.). Odsetek wniosków kredytowych odrzuconych przez banki wynosi 14%, nieco poniżej średniej unijnej.

Około 20% wniosków kredytowych złożonych przez MŚP w ostatnich trzech latach zostało odrzuconych ze względu na brak wymaganego zabezpieczenia. Aby rozwiązać ten problem, w marcu 2013 r. uruchomiono rządowy program (*De Minimis*). W ramach tego programu MMŚP mogą ubiegać się o gwarancje kredytowe, zaś bankom oferuje się różne korzyści mające na celu zachęcenie ich do zwiększonego kredytowania. Program ten będzie stanowić uzupełnienie programu gwarancyjnego realizowanego obecnie za pośrednictwem BGK, w ramach którego, 16 banków uczestniczących podjęło zobowiązania wystawienia gwarancji w wysokości

9,7 mld PLN. To potencjalnie może prowadzić do znacznego wzrostu (około 25%) obecnego portfela kredytów dla MŚP na finansowanie kapitału obrotowego i wzrostu łącznej wartości kredytów dla MŚP o 10%.

Polskie MŚP mają także dostęp do funduszy JEREMIE w formie kredytów i gwarancji udzielanych w ramach umowy Funduszu Powierniczego z Krajowym Funduszem Kapitałowym, w ramach Programu Operacyjnego „Rozwój Polski wschodniej” i regionalnych programów realizowanych we współpracy partnerskiej z BGK. Na koniec 2012 r. wykorzystano 277,6 mln euro lub około 81% całkowitej dostępnej kwoty 341,2 mln euro, co stanowi najwyższy wskaźnik absorpcji w Europie Środkowo-Wschodniej.

Finansowanie przedsiębiorstw rozpoczynających działalność za pośrednictwem systemu bankowego jest praktycznie niedostępne, a dostęp do kapitału zewnętrznego nie istnieje. W 2012 r. wprowadzono zmiany do ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze w celu uproszczenia procedur i rozszerzenia praw wierzycieli zabezpieczonych. W 2013 r. Ministerstwo Finansów rozpoczęło prace nad uregulowaniem instrumentów gwarancyjnych i przyjęło nową ustawę, która będzie zawierać postanowienia dotyczące utworzenia Krajowej Agencji Poręczeńiowej (KAP). KAP będzie odpowiadać za ustanowienie systemu gwarancji wzajemnych w skali całego kraju, który zwiększy dostęp MŚP do finansowania.

Fundusze private equity

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) stworzenie lokalnej bazy inwestorów instytucjonalnych; oraz (ii) dalsze zachęcanie międzynarodowych inwestorów instytucjonalnych do udziału.

Spośród krajów, w których działa Bank, Polska posiada jeden z najlepiej rozwiniętych prywatnych rynków kapitałowych dzięki stosunkowo dużym rozmiarom rynku oferującego szeroką gamę możliwości inwestycyjnych, dzięki obecności instytucji przestrzegających Zasad Ładu Korporacyjnego OECD oraz dzięki aktywnemu lokalnemu rynkowi kapitałowemu, który oferuje duże możliwości wyjścia tym spółkom, które mogą skorzystać z tej możliwości. Liczba uczestników rynku jest wysoka: około 15 krajowych zarządzających funduszami i około 25 funduszy regionalnych. Jednak Polska nadal pozostaje znacznie w tyle za Europą Zachodnią. Liczba transakcji jest wciąż ograniczona przy czynnym kapitale szacowanym na poziomie 0,96% PKB i kapitale dostępnym na inwestycje na poziomie zaledwie 0,21% PKB. Według Polskiego Stowarzyszenia Inwestorów Kapitałowych całkowity kapitał pozyskany w 2012 r. wyniósł 467 mln euro.

Obecnie około 73% zaangażowanego kapitału netto inwestuje się w wykup, zaś resztę przeznacza się na inwestycje rozwojowe oraz finansowanie typu mezzanine. Fundusze venture capital jeszcze nie powstały, zaś fundusze infrastrukturalne stanowią drobną część rynku. Inwestycje w projekty małej skali oraz restrukturyzacyjne są nieistotne.

Polskie fundusze emerytalne mają bardzo ograniczone możliwości zaangażowania w fundusze private equity i nie mogą inwestować w nieruchomości, fundusze

infrastrukturalne ani w fundusze oparte na odroczonej zobowiązaniach inwestycyjnych. Proponowane zmiany w systemie emerytalnym mogą uniemożliwić tej ważnej grupie inwestorów uczestnictwo w rozwoju sektora funduszy private equity. Okazuje się, że brak lokalnej bazy inwestorów angażujących się w fundusze private equity ma decydujące znaczenie dla stabilności i zrównoważonego charakteru tej branży – pozyskując fundusze, zarządcy mogą polegać wyłącznie na kapitale importowanym i podlegają wymaganiom regulacyjnym inwestorów zagranicznych, własnym ograniczeniom kapitałowym, jak również konkurencji z innymi wschodzącym rynkami. Lokalne, wspierane przez rząd przedsięwzięcia (KFK, Polski Fundusz Funduszy Wzrostu, Bridge VC) dopiero się rodzą, a ich działalność inwestycyjna będzie zależeć od uczestnictwa bardziej doświadczonych inwestorów instytucjonalnych w nowych, lokalnych inicjatywach pozyskiwania funduszy.

Po wejściu w życie dnia 22 lipca 2013 r. dyrektywy w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, która została wdrożona do prawa krajowego, fundusze private equity i ich zarządcy inwestycyjni będą podlegać bardziej ścisłym ramom regulacyjnym.

Rynki kapitałowe

Struktura rynkowa: *mały*

Instytucje rynkowe *mały*

Główne wyzwania: (i) poszerzenie rynku publicznego o dodatkowe elementy, zwłaszcza obligacje korporacyjne i listy zastawne hipoteczne; (ii) wzrost rynku międzybankowego i większe wykorzystanie transakcji zabezpieczonych; (iii) rozwój bazy inwestorów instytucjonalnych, w tym funduszy emerytalnych.

Rynek pieniężny i rynek obligacji rządowych to jedne z najbardziej rozwiniętych rynków w krajach działalności EBOR. Giełda papierów wartościowych jest na wysokim poziomie kapitalizacji i płynności. Pomimo istniejącego dobrego zaplecza dla obligacji korporacyjnych, ich zakres mógłby zostać poszerzony poprzez zmiany w przepisach dotyczących emisji listów zastawnych przez banki uniwersalne i przez dalszy rozwój bazy inwestorów instytucjonalnych.

Polski rynek bonów skarbowych i obligacji rządowych jest jednym z najbardziej płynnych w Europie Środkowo-Wschodniej, ze wskaźnikami rocznego obrotu przekroczonymi ponad 20-krotnie. Płynność niezabezpieczonych lokat międzybankowych spadła w wyniku utrzymującej się globalnej awersji do ryzyka. Banki nadal preferują lokaty krótkoterminowe, a lokaty jednodniowe stanowią 92% całości obrotów międzybankowych według stanu na wrzesień 2011 r. Szersze wykorzystanie transakcji zabezpieczonych, zwłaszcza transakcji trójstronnych typu repo, mogłoby pomóc w poprawie płynności rynku pieniężnego, a tym samym zwiększyć wiarygodność stóp referencyjnych, jakie należy zastosować przy wycenie pozostałych instrumentów.

W 2012 r. łączna wartość niewykupionych obligacji skarbowych wyniosła 170,8 mld USD, a euroobligacji – 64 mld USD. Terminy zapadalności rządowych papierów wartościowych stopniowo rosły, lecz przy średniej na poziomie 7 lat w 2011 r. są w dalszym ciągu krótsze w porównaniu z innymi porównywalnymi rynkami wschodzącymi. Dla kontrastu rynek obligacji korporacyjnych z kwotą

niewykupionych obligacji stanowiącą jedynie 2,1% PKB jest słabo rozwinięty w porównaniu z innymi wschodzącymi gospodarkami o wysokich lub średnich dochodach. Emisje korporacyjne są stosunkowo małe przy średnim rozmiarze emisji wynoszącym nieco powyżej 43 mln PLN i jedynie kilku większych emisjach mogących wzbudzić zainteresowanie międzynarodowego inwestora instytucjonalnego i stanowić podstawę rynku wtórnego. Od września 2009 r. warszawska GPW zapewnia platformę obrotu obligacjami Catalyst, stanowiącą obecnie drugi pod względem wielkości rynek obligacji w Europie Środkowo-Wschodniej po wiedeńskiej CEESEG pod względem liczby serii wprowadzonych na rynek. Na przestrzeni trzech lat od początku działania Catalyst łączna wartość obligacji notowanych na tej platformie wyniosła 600 mld PLN, z czego wartość emisji skarbowych stanowi 90%. Wolumen obrotu obligacjami w stosunku do łącznej wartości emisji pozostaje bardzo mały.

Rynek obligacji komunalnych jest słabo rozwinięty, choć obecnie obligacje stanowią prawie 20% całkowitego zadłużenia samorządów lokalnych. Na koniec 2012 r. udział segmentu obligacji komunalnych w całym rynku obligacji wynosił około 13,27%.

Przy kapitalizacji krajowego rynku kapitałowego na poziomie 36% PKB i wskaźniku obrotów na poziomie 43%, publiczny rynek kapitałowy wciąż jest jednym z największych i najbardziej płynnych w regionie. Według stanu na lipiec 2013 r. liczba spółek notowanych na giełdzie wynosiła 889: 442 na warszawskiej GPW i 447 na NewConnect, zorganizowanym alternatywnym systemie obrotu prowadzonym przez GPW. Giełda papierów wartościowych przyciągnęła 45 spółek zagranicznych, które są obecnie notowane na GPW. To stanowi 36,6% łącznej kapitalizacji rynkowej.

W połowie 2013 r. regulator finansowy (KNF) zainicjował dyskusję wokół rozwoju lokalnego rynku kapitałowego, wydając szereg raportów grup roboczych, włącznie z raportami dotyczącymi sekurytyzacji i refinansowania kredytów hipotecznych.

ZAŁĄCZNIK 3 – DOSTOSOWANIE PRAWA W KONTEKŚCIE TRANSFORMACJI GOSPODARKI

Niniejszy załącznik zawiera dane analityczne dotyczące zaplecza prawnego mającego bezpośrednie znaczenie dla obszarów strategii inwestycyjnej EBOR na nowy okres. Dane te są oparte na ocenie przeprowadzonej przez ekspertów prawnych EBOR w ramach Programu Reformy Prawnej EBOR. W tym kontekście ustawodawstwo dotyczące efektywności energetycznej i energii odnawialnej będzie pełnić istotną rolę w planach Banku promowania w Polsce gospodarki niskoemisyjnej. Przepisy prawne dotyczące partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) będą miały znaczenie dla przekształcenia roli państwa w gospodarce, podczas gdy przepisy i instytucje związane z rynkami kapitałowymi i kredytami hipotecznymi będą decydujące dla realizacji celu Banku, jakim jest pomoc w rozwoju zrównoważonego sektora finansowego. Wreszcie ramy regulacyjne komunikacji elektronicznej są istotne dla promowania nowego modelu wzrostu.

Efektywność energetyczna i energia odnawialna

Przyjęcie ustawy o efektywności energetycznej w 2011 r. („Ustawa o efektywności energetycznej”) istotnie rozszerzyło ramy prawne dla sektora związanego z efektywnością energetyczną. Ustawa o efektywności energetycznej wprowadziła system „białych certyfikatów” poświadczających redukcję zużycia energii. Przetarg na białe certyfikaty ogłoszono po raz pierwszy na koniec 2012 r. Od 1 stycznia 2013 r. wszystkie przedsiębiorstwa użyteczności publicznej sprzedające energię elektryczną, gaz ziemny i ciepło użytkownikom mają (między innymi) obowiązek posiadania białych certyfikatów. Ustawa o efektywności energetycznej nakłada na przedsiębiorstwa energetyczne wymóg dostarczania klientom porównania bieżącego zużycia energii elektrycznej z tym samym okresem ubiegłego roku. Przedsiębiorstwa energetyczne będą musiały także dostarczać informacje dotyczące średniego zużycia energii przez innych klientów (w tej samej grupie klientów), sposobów poprawy efektywności energetycznej i parametrów technicznych urządzeń energooszczędnych. Należy podjąć dalsze wysiłki w celu wprowadzenia właściwych środków zachęcających do efektywności energetycznej we wszystkich sektorach i zmniejszających zależność kraju od węgla. Osiągnięcie krajowego celu w postaci dużych oszczędności energii zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym, będzie wymagać dalszej promocji modelu firmy energooszczędnej (ESCO) i kontraktów opartych o efekt energetyczny. Ustanowienie funduszu ESCO byłoby odpowiednim środkiem wspierającym te działania. Częścią krajowych działań na rzecz promowania efektywności energetycznej na poziomie gospodarstwa domowego powinna być kampania podnosząca świadomość społeczną.

W polskim Sejmie rozpatrywany jest obecnie projekt Ustawy o odnawialnych źródłach energii, której celem jest ostateczna transpozycja wymagań UE dotyczących energii odnawialnej na poziom krajowy i zapewnienie zrównoważonych cen energii w perspektywie długoterminowej. Projekt ustawy koncentruje się na zapewnieniu piętnastoletniego systemu wsparcia dla operatorów odnawialnych źródeł energii (EO), zaś poziom wsparcia będzie zależeć od technologii wytwarzania energii i mocy zainstalowanej instalacji. Kolejną nową cechą projektu ustawy jest nałożenie ograniczeń na prawo wytwórców energii odnawialnej do nabywania świadectw pochodzenia, jeśli sprzedaż tej energii następuje po cenie wyższej niż 105% ceny

zakupu indeksowanej wskaźnikiem inflacji. Co więcej, projekt ustawy przewiduje, że opłata zastępcza nie będzie dłużej indeksowana corocznie, zatem wartość świadectw może zmniejszać się, co najmniej o wskaźnik inflacji. Wreszcie projekt ustawy wprowadza nowy mechanizm ustalania ceny gwarantowanej „zielonej” energii, która nie może przekroczyć średniej ceny sprzedaży energii na rynku, ogłoszonej przez prezesa URE, w związku, z czym cena ta może znacznie różnić się od rynkowej wartości godziwej. Społeczność inwestorów już wyraziła obawy odnośnie do niektórych postanowień zawartych w projekcie ustawy.

Partnerstwo publiczno-prywatne/koncesje

Ustawa o partnerstwie publiczno-prywatnym z 2008 r. i Ustawa koncesyjna z 2009 r. znacznie zmieniły otoczenie prawne dla koncesji i PPP w Polsce. Ramy prawne w dużym stopniu są już porównywalne z wymaganiami dyrektyw UE i w naturalny sposób z nimi zgodne. Są jednak jeszcze obszary, w których – choć pozornie są uregulowane zgodnie z dyrektywami UE – nadal występują luki, a co za tym idzie – możliwości ich poprawy. Nie istnieje wyraźnie określona polityka w zakresie PPP, która przewidywałaby długoterminowe wsparcie PPP w Polsce, określała jego zasady i ramy instytucjonalne. Oprócz opracowania listy projektów realizowanych w strukturze PPP użyteczne byłoby opracowanie takiej polityki w celu jej zaakcentowania wobec sponsorów i instytucji finansowych.

Ponadto istnieje niepewność w obszarze zabezpieczeń niezbędnych przy finansowaniu, w szczególności koncepcja „step-in” nie została dobrze uregulowana w Ustawie o PPP. Kwestią budzącą wątpliwości jest możliwość udzielenia przez organy publiczne wsparcia finansowego bądź ekonomicznego dla projektu PPP. Ponadto Polska musi jeszcze ratyfikować Konwencję waszyngtońską z 1965 r. w sprawie rozstrzygania sporów inwestycyjnych (ICSID).

Natomiast w zakresie infrastruktury instytucjonalnej nastąpiły pewne zmiany. W szczególności w 2008 r. powołano Centrum PPP, którego celem jest promocja partnerstwa publiczno-prywatnego w Polsce. Jest to agencja rządowa nienastawiona na zysk, która rozwija i rozpowszechnia w Polsce wiedzę o najlepszych standardach i praktykach PPP. Oprócz tego istnieje Platforma PPP w formie grupy zadaniowej, która ma na celu wspieranie realizacji projektów, szkolenia, tworzenie sieci podmiotów zainteresowanych PPP oraz inicjowanie i wspieranie pilotażowych projektów partnerstwa publiczno-prywatnego. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, jak również Krajowa Dyrekcja Dróg i Autostrad posiadają departamenty specjalizujące się w PPP, zaś Ministerstwo Gospodarki prowadzi rejestr projektów PPP. Wydaje się jednak, że w Polsce brakuje jednostki operacyjnej PPP na poziomie krajowym.

Pomimo że ramy PPP w Polsce są stosunkowo nowe, na podstawie Ustawy o PPP w ostatnich latach przygotowano kilkadziesiąt projektów PPP, które są na różnych etapach realizacji.

Prawo hipoteczne

Hipoteka zostaje ustanowiona z chwilą jej wpisania do księgi wieczystej prowadzonej przez sąd właściwy dla miejsca położenia nieruchomości, z mocą wsteczną od daty

złożenia wniosku o rejestrację hipoteki (proces rejestracji zajmuje do sześciu miesięcy). Do wniosku do sądu o ustanowieniu hipoteki należy dołączyć oświadczenie właściciela lub wieczystego użytkownika nieruchomości dotyczące ustanowienia hipoteki. Zasadniczo oświadczenie to musi zostać złożone w formie aktu notarialnego, chociaż oświadczenie niepoświadczony notarialnie wystarczy, jeśli kredytodawcą (wierzycielem hipotecznym) jest bank polski lub polski oddział instytucji kredytowej. Jak wynika z raportów użytkowników, proces rejestracji hipotek w rejestrach hipotecznych powinien zostać przyspieszony.

Hipoteka może stanowić przyszłe zabezpieczenie roszczeń, ale należy określić ich maksymalną kwotę. Roszczenie zabezpieczone hipotecznie można przenieść bez hipoteki. Jeśli jednak roszczenie jest przenoszone razem z hipoteką, zostanie ono skutecznie przeniesione tylko wówczas, gdy nastąpi ponowna rejestracja hipoteki, tj. nabywca zostanie wpisany do księgi wieczystej, jako nowy wierzyciel hipoteczny.

Hipotekę egzekwuje się w drodze sądowego postępowania egzekucyjnego. Postępowanie egzekucyjne prowadzi komornik sądowy pod nadzorem sądu. Egzekucja rozpoczyna się od wezwania dłużnika do spłacenia długu. Jeżeli dłużnik tego nie uczyni, komornik rozpoczyna procedurę wyceny nieruchomości. Na wniosek wierzyciela komornik może prawnie zająć nieruchomość i uzyskać jej wycenę, po czym nieruchomość może zostać sprzedana na aukcji publicznej.

Rynki kapitałowe

Stosunkowo dobrze rozwinięty polski system finansowy i rynki kapitałowe (włącznie z ustawodawstwem leżącym u ich podstaw) stanowią mocną podstawę do dalszego ich rozwoju i modernizowania. Rynek pieniężny i rynek obligacji rządowych to jedne z najbardziej rozwiniętych rynków w krajach działalności EBOR. Giełda papierów wartościowych charakteryzuje się wysokim poziomem kapitalizacji i płynności.

Ramy prawne regulujące rynki kapitałowe są solidne. W polskich przepisach przyjęto regulacje wymogów kapitałowych ustanowionych w Umowach Kapitałowych „Bazylea I” i „Bazylea II”. Lokalne kapitałowe rynki dłużne funkcjonują dobrze w wielu obszarach. Na przykład notyfikacja papierów wartościowych na podstawie jednolitego paszportu europejskiego, ustanowiona w Ustawie o ofercie publicznej, generalnie funkcjonuje dobrze i jest stosowana przez emitentów papierów dłużnych w Polsce, w przeciwieństwie do innych państw członkowskich UE, gdzie wdrożenie tej procedury jest czasami problematyczne.

Przepisy dotyczące funduszy emerytalnych, towarzystw ubezpieczeniowych i otwartych funduszy inwestycyjnych (będących aktywnymi i ważnymi uczestnikami polskich rynków finansowych) zachęcają te podmioty do inwestowania w dłużne papiery wartościowe emitowane przez Skarb Państwa, gminy, a także w papiery wartościowe notowane na rynku regulowanym w Polsce (głównie na GPW). Może to wymagać pewnej aktualizacji.

Występują jednak pewne ograniczenia prawne i regulacyjne wpływające na rozwój rynków kapitałowych w Polsce. Istnieją kwestie prawne i regulacyjne, włącznie z regulacjami podatkowymi, które utrudniają emisję obligacji zabezpieczonych;

obecnie bankom uniwersalnym nie pozwala się emitować listów zastawnych, które mogą być emitowane wyłącznie przez banki wyspecjalizowane.

Ponadto sprzedaż portfela kredytów zabezpieczonych jest skomplikowana; każde przeniesienie zabezpieczenia musi zostać ponownie zarejestrowane w sądzie właściwym dla miejsca pochodzenia danego aktywu; obecnie funkcjonuje 360 sądów zajmujących się rejestracją, a terminy rejestracji różnią się znacznie między poszczególnymi sądami. Aby ułatwić długoterminowe finansowanie portfela kredytów hipotecznych, jak również zachęcić do emisji papierów wartościowych zabezpieczonych tego typu aktywami, niezbędne jest uproszczenie procesu przenoszenia zabezpieczeń. Odpowiednie ramy legislacyjne i regulacyjne, przewidujące szybką zbywalność kredytów zabezpieczonych hipoteką lub, w mniejszym zakresie, zastawem rejestrowym, ułatwiłyby emisję listów zastawnych lub transakcje sekurytyzacyjne.

Reforma dotycząca zmian legislacyjnych jest w toku, niemniej postępy są jak na razie bardzo ograniczone. W ubiegłym roku KNF powołała trzy grupy robocze koncentrujące się na rozwoju rynków kapitałowych: grupę roboczą ds. sekurytyzacji wierzytelności bankowych, grupę roboczą ds. emisji listów zastawnych i grupę roboczą do pozostałych spraw związanych z rynkiem kapitałowym. W pracach tych uczestniczy Związek Banków Polskich; jak dotąd prace w dalszym ciągu są w toku i nie ma jeszcze konkluzji, co do docelowego kształtu ram prawnych. EBOR, za pośrednictwem zespołu LC2 (*Local Currency and Local Capital Markets*) i przedstawicieli swojego biura w Warszawie, angażuje się w dyskusje i przedstawił rekomendacje dotyczące rozwoju rynku kapitałowego.

Komunikacja elektroniczna

Ustawa Prawo telekomunikacyjne z 2004 r., z późniejszymi zmianami, stanowi główną podstawę prawną regulującą komunikację elektroniczną. Najnowsze poprawki wprowadzono celem uwzględnienia zmian w prawodawstwie Unii Europejskiej (UE) z 2009 r. po postępowaniu Komisji Europejskiej w sprawie naruszenia zobowiązań państwa członkowskiego. Postępowanie umorzono w lutym 2013 r. Podobnie jak pozostałe państwa członkowskie UE, Polska w pełni zliberalizowała swój rynek komunikacji elektronicznej. Rynek ten jest faktycznie bardzo konkurencyjny. Działa na nim siedmiu operatorów telefonii komórkowej i szereg operatorów alternatywnych konkurujących z zasiedziałym operatorem telefonii stacjonarnej i szerokopasmowego dostępu do Internetu.

Podstawowe działania w ramach reformy skupiają się na kontynuacji wdrażania najnowszych ram prawnych UE (2009). Wśród wspólnych wyzwań, które czekają Polskę i pozostałe kraje członkowskie w przyszłości, jest dotrzymanie tempa zmieniającym się unijnym ramom prawnym i zapewnienie ich skutecznego wdrożenia w ramach Europejskiej Agendy Cyfrowej. Szczególnie istotne w tym zakresie są zmiany regulacyjne umożliwiające realizację inicjatyw Polski w zakresie łączności szerokopasmowej, w tym rządowa „Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013” przyjęta w 2008 r. i długoterminowa strategia „Polska 2030”.

ZAŁĄCZNIK 4 – POMOC TECHNICZNA

ZOBOWIĄZANIA DARCYŃCÓW DOTYCZĄCE FINANSOWANIA POMOCY TECHNICZNEJ ZA POŚREDNICTWEM EBOR, 2010–2012

Darczyńca	Zobowiązania w zakresie pomocy technicznej (EUR)
Specjalny Fundusz Akcjonariuszy EBOR	120 600
UE	8 205 957
Suma	8 326 557

ZOBOWIĄZANIA DARCYŃCÓW DOTYCZĄCE FINANSOWANIA POMOCY TECHNICZNEJ ZA POŚREDNICTWEM EBOR, WEDŁUG SEKTORÓW, 2010–2012

Sektor/Zespół		Zobowiązania w zakresie pomocy technicznej (EUR)
Biuro Głównego ekonomisty	Główny ekonomista	74 000
Środowisko	Środowisko	46 600
Instytucje finansowe		8 205 957
Suma		8 326 557

Uwaga: wartości zobowiązań dla każdego roku są oparte na danych z końca roku lub końca okresu.

* Ta kategoria sektora obejmuje pomoc bezpośrednią dla MŚP i pomoc pośrednią poprzez dialog polityczny pomiędzy EBOR, władzami i stowarzyszeniami handlowymi/biznesowymi (np. rady inwestycyjne)

ZAŁĄCZNIK 5 – WYBRANE WSKAŹNIKI EKONOMICZNE

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
							<i>Prognoza</i>
Produkcja i nakłady <i>(Realna zmiana procentowa)</i>							
PKB	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	1,9	1,2
Konsumpcja prywatna	4,9	5,7	2,1	3,2	2,6	0,8	nie dotyczy
Konsumpcja publiczna	3,7	7,4	2,1	4,1	-1,7	0,0	nie dotyczy
Nakłady brutto na środki trwałe	17,6	9,6	-1,2	-0,4	8,5	-0,8	nie dotyczy
Eksport towarów i usług	9,1	7,1	-6,8	12,1	7,7	2,8	nie dotyczy
Import towarów i usług	13,7	8,0	-12,4	13,9	5,5	-1,8	nie dotyczy
Produkcja przemysłowa brutto	9,3	2,5	-3,9	10,8	7,1	1,8	nie dotyczy
Rynek pracy¹ <i>(Zmiana procentowa)</i>							
Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce (średnia roczna)	8,7	9,7	4,9	5,0	5,5	4,3	nie dotyczy
Realny wzrost płac w walucie lokalnej	6,0	5,3	0,9	2,3	1,5	0,6	nie dotyczy
							<i>(W procentach siły roboczej)</i>
Stopa bezrobocia (na koniec roku)	8,2	7,0	9,0	9,5	9,9	10,4	nie dotyczy
Ceny <i>(Zmiana procentowa)</i>							
Ceny dóbr konsumpcyjnych (średnia roczna)	2,6	4,2	4,0	2,7	3,9	3,7	1,5
Ceny dóbr konsumpcyjnych (na koniec roku)	4,2	3,3	3,8	2,9	4,5	2,2	nie dotyczy
Wskaźniki fiskalne <i>(W procentach PKB)</i>							
Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych	-1,9	-3,7	-7,4	-7,9	-5,0	-3,9	nie dotyczy
Dochody sektora instytucji rządowych i samorządowych	40,3	39,5	37,2	37,6	38,4	38,4	nie dotyczy
Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych	42,2	43,2	44,6	45,4	43,4	42,3	nie dotyczy
Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	45,0	47,1	50,9	54,8	56,2	55,6	nie dotyczy
Sektor pieniężny i finansowy <i>(Zmiana procentowa)</i>							
Podaż pieniądza (M2, na koniec roku)	13,4	18,6	8,1	8,8	12,5	4,6	nie dotyczy
Kredyty dla sektora prywatnego (na koniec roku)	33,5	29,5	9,9	8,8	9,9	8,3	nie dotyczy
Wskaźnik kredytów przeterminowanych (na koniec roku)	5,3	4,7	7,9	8,8	8,2	8,9	nie dotyczy
Stopy procentowe i kursy walutowe <i>(W procentach rocznie, na koniec roku)</i>							
Stopa depozytów w walucie lokalnej ²	4,1	5,5	5,0	4,4	4,9	5,2	nie dotyczy
Stopa depozytów w walucie obcej ³	3,4	3,6	0,8	0,4	0,9	0,5	nie dotyczy
Oprocentowanie kredytów w walucie lokalnej ²	5,6	7,6	6,8	7,0	7,6	7,2	nie dotyczy
Oprocentowanie kredytów w walucie obcej ³	5,7	6,0	4,0	3,6	3,7	3,5	nie dotyczy
Stopa referencyjna (na koniec roku)	5,0	5,0	3,5	3,5	4,5	4,25	nie dotyczy
							<i>(złoty na 1 euro)</i>
Kurs walutowy PLN/EUR (na koniec roku)	3,6	4,0	4,1	4,0	4,5	4,1	nie dotyczy
Kurs walutowy PLN/EUR (średnia roczna)	3,8	3,5	4,3	4,0	4,1	4,2	nie dotyczy
Sektor zagraniczny <i>(W procentach PKB)</i>							
Rachunek obrotów bieżących	-6,2	-6,6	-4,0	-5,1	-4,9	-3,6	nie dotyczy
Bilans handlowy	-2,9	-4,0	0,1	-1,2	-1,2	-0,2	nie dotyczy
Eksport towarów	34,0	33,3	32,8	35,3	37,9	38,4	nie dotyczy
Import towarów	38,0	38,3	33,9	37,2	40,2	39,9	nie dotyczy
Zagraniczne inwestycje bezpośrednie	5,5	2,8	3,0	3,0	3,7	0,7	nie dotyczy
Rezerwy brutto, za wyjątkiem złota (na koniec roku)	14,8	11,2	17,7	19,4	19,0	nie dotyczy	nie dotyczy
Zagraniczny dług publiczny	54,9	46,2	65,0	67,1	62,6	68,4	nie dotyczy
Pozycje z memorandum <i>(Wartości nominalne, jak podano)</i>							
Liczba ludności (na koniec roku, w milionach)	38,1	38,1	38,2	38,5	38,5	38,5	nie dotyczy
PKB (w miliardach euro)	311,0	363,2	310,7	354,6	370,9	381,2	nie dotyczy
PKB na mieszkańca (w euro)	8 200	9 500	8 100	9 200	9 600	9 900	nie dotyczy
Udział branży w PKB (w procentach)	31,8	31,7	32,6	32,2	33,0	32,5	nie dotyczy
Udział rolnictwa w PKB (w procentach)	4,3	3,7	3,6	3,7	4,0	3,9	nie dotyczy
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (w milionach euro)	17 222	10 118	9 392	10 559	13 564	2 653	nie dotyczy
Papiery dłużne denominowane w walucie obcej/eksport towarów i usług (w procentach)	133,9	114,4	163,8	159,8	137,8	143,1	nie dotyczy
Podaż pieniądza (M2, na koniec roku w procentach PKB)	47,7	52,2	53,6	55,3	57,9	59,0	nie dotyczy

Źródło: Eurostat, kalkulacje CEIC i OCE

¹ Dane liczbowe nie obejmują pracowników migrujących.

² Średnie oprocentowanie zaległych kwot stosowane przez MIF, za wyjątkiem EONIA i kredytu w rachunku bieżącym

³ Średnie oprocentowanie nowych kredytów i depozytów stosowane przez MIF, w euro

ZALĄCZNIK 6 – RÓWNOŚĆ PŁCI

Nierówne traktowanie kobiet i mężczyzn a rozwój społeczny

Zgodnie ze Wskaźnikiem Rozwoju Społecznego (HDI) Programu Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) za 2012 r. Polska jest wśród krajów o bardzo wysokim wskaźniku rozwoju społecznego. Zajmuje 39 miejsce w rankingu na 187 krajów, czyli powyżej średniej państw z regionu działalności EBOR i na zbliżonym poziomie do średniej dla krajów Europy Środkowej i państw bałtyckich. Wskaźnik Rozwoju Społecznego obejmuje trzy elementy: zdrowie, edukację i standard życia. Pod względem wskaźnika nierówności płci UNDP (Gender Inequality Index – GII) Polska zajmuje jeszcze wyższe miejsce i jest na 24 miejscu w światowym rankingu. Wskaźnik nierówności płci to miernik, który odzwierciedla utratę możliwości rozwoju na obszarze danego kraju spowodowaną nierównym traktowaniem płci i obejmuje trzy elementy podlegające ocenie: zdrowie reprodukcyjne, zwiększenie uprawnień oraz uczestnictwo w rynku pracy.

Współczynnik aktywności zawodowej i zróżnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2012 r. 48,1% kobiet w wieku od 15 lat było aktywnych zawodowo w porównaniu z 64,3% mężczyzn w tej samej grupie wiekowej. Stopa zatrudnienia kobiet była około 1/4 niższa niż stopa zatrudnienia mężczyzn (pracowało 42,9% kobiet i 58,2 mężczyzn). Stopa bezrobocia za ostatni kwartał 2012 r. wyniosła 13,2%, a wśród bezrobotnych nie zaobserwowano istotnego zróżnicowania między kobietami i mężczyznami. Według raportu Głównego Urzędu Statystycznego „Kobiety i mężczyźni na rynku pracy” z 2012 r. w 2010 r. kobiety zarabiały średnio o 15% mniej od mężczyzn, biorąc pod uwagę miesięczne zarobki brutto.

Według statystyk UNESCO nie ma różnic na tle płci, jeśli chodzi o nabór do szkół podstawowych i średnich. Jednak wśród absolwentów szkół wyższych udział kobiet jest wyższy niż mężczyzn (59% kobiet i 41% mężczyzn). Warto zauważyć, że podczas, gdy w sektorze edukacyjnym 80% absolwentów to kobiety, stanowią one jedynie 33% absolwentów wydziałów inżynierskich, produkcyjnych i budowlanych. Różnice płci w wyborze dziedziny studiów często rzutują na efekty na rynku pracy. Na przykład zgodnie z raportem z 2012 r. „Mężczyźni i kobiety na rynku pracy” w 2011 r. o wiele wyższy odsetek mężczyzn w porównaniu z kobietami był zatrudniony w sektorach: produkcyjnym, budowlanym, transportowym, informatycznym i komunikacyjnym, podczas gdy kobiety dominowały w innych obszarach, takich jak edukacja, zdrowie ludzkie i praca socjalna.

Zgodnie z bazą danych IFC/Banku Światowego „Kobiety, biznes i prawo” w Polsce minimalny obowiązkowy wymiar urlopu macierzyńskiego wynosi 140 dni, podczas gdy urlop ojcowski wynosi siedem dni. Od czerwca 2013 r. urlop macierzyński wydłużono do sześciu miesięcy (20 tygodni urlopu macierzyńskiego i sześć tygodni dodatkowego urlopu macierzyńskiego) i może on być wydłużony o kolejne 26 tygodni (urlop rodzicielski). Urlop rodzicielski może być wykorzystany przez któregokolwiek z rodziców. Zarówno urlop macierzyński, jak i ojcowski jest pełnopłatny. Kodeks Pracy wprowadza równą płacę za równą pracę. Ponadto kobiety

są prawnie chronione w ramach praktyk przeciwdziałania dyskryminacji, jeśli chodzi o zatrudnianie ze względu na płeć. Mimo że w Polsce zarówno mężczyźni, jak i kobiety mają prawo do urlopu rodzicielskiego lub elastycznych godzin pracy, te udogodnienia są wykorzystywane prawie wyłącznie przez kobiety. Na przykład według Głównego Urzędu Statystycznego w 2010 r. 22,5% kobiet uczestniczących w badaniu skróciło swoje godziny pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem, podczas gdy to samo uczyniło zaledwie 3% badanych mężczyzn.

Przedsiębiorczość, dostęp do finansowania

Zgodnie z bazą danych Banku Światowego „Global Financial Inclusion” (sondaż przeprowadzono na próbie losowej reprezentatywnej dla kraju liczącej około 1000 osób) w 2011 r. około 85% dorosłych mężczyzn i 78% kobiet posiadało rachunek w formalnej instytucji finansowej. W celach biznesowych używało tego rachunku około 15% badanych mężczyzn i zaledwie 6% kobiet.

Zgodnie z raportem z 2012 r. „Global Entrepreneurship Monitor (GEM)” dla Polski kobiety oceniają swoją wiedzę i zdolności w zakresie przedsiębiorczości niżej niż mężczyźni i o wiele bardziej niż oni obawiają się porażki w biznesie. Przekłada się to na istotne różnice w przedsiębiorczości kobiet i mężczyzn w Polsce. Znaczne zróżnicowanie kobiet i mężczyzn występuje na wczesnym etapie uczestnictwa w przedsiębiorczości w Polsce. Na przykład wskaźnik całkowitej przedsiębiorczości we wczesnym stadium (TEA – Total Early-Stage Entrepreneurial Activity) wśród osób w wieku od 18 do 64 lat, będących w trakcie zakładania działalności gospodarczej lub prowadzących działalność krócej niż przez trzy i pół roku, jest prawie trzy razy wyższy u mężczyzn niż u kobiet (13,9% mężczyzn i 5,05% kobiet).